

בנאות דשא

פרשת כי תשא - פרה - יומא דהילולא של רבינו החידושי הרי"מ זי"ע תשפ"א - גליון מ"ז

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

ביאור בהא דאומות העולם מונים את ישראל

בתחלת פרשת חקת - פרשת פרה, כתב רש"י זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואומות העולם מונים את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חוקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, ויש להבין האם התקיים פעם ויכוח עניני ושכלי עם אומות העולם, שהם הסכימו על המצוות שכליות, וכי האומות הניחו לבני ישראל בכל שנות הגלות לקיים המצוות שאינם חוקה. ועוד, השטן הוא בלב כל אדם, ואומות העולם הם לכל אחד ואחד בגלותו במקומות מושבותיהם, והיכן נפגשו להונות את ישראל שהשוו בידה.

אלא דאיתא בגמרא (קדושין לא.) שדמא בן נתינה כיבד את אביו אף שהפסיד ששים ריבוא או שמונים ריבוא, ומסיים 'לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו, ואמר לחכמי ישראל יודע אני בכס שאם אני מבקש מכס כל ממון שבעולם אתם נותנין לי, אלא אין אני מבקש מכס אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא, ובספרים מובא דטמון בכוונת הגמרא להשמיענו, שאף שהיה מוכן להפסיד ממון רב עבור קיום כיבוד אב, אעפ"כ בהזדמנות הראשונה שהיתה לו חיפש להחזיר לעצמו את הכסף שהפסיד עבורה, כלומר שניהל חשבון עם הקב"ה כביכול, כמה כסף 'הפסיד' עבור קיום המצוה, זה גויישיש קוק. ועוד, דגוי מקיים רק מצוות שכליות. ומה שאמרו 'אומות העולם' מונים את ישראל, המכוון לשטיקעל גויישיש הארץ שבמצא בכל אחד ואחד מבני ישראל - דער אינערליכע גוי, ואותו חלק גוי שבלב בידה עם השטן, מונים את האדם לומר מה טעם במצוה זו, כי גוי יכול לקיים רק מה שיש לי בו הבנה שכלית, וכמו שאמרו בגמרא (קדושין שם) 'בשעה שאמר הקב"ה אנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש, כיון שאמר כבוד את אביך ואת אמן חזרו והודו למאמרות הראשונות, וכוונת חז"ל במאמר זה ללמדנו החילוק איך גוי ניגש לקיום כיבוד אב, ולהבדיל איך בני ישראל צריכים לגשת לתורה,

לא כהבנת אומות העולם.

וזה התשובה 'זאת חוקת התורה', כי מה שהיצר מנסה לבטל המצוה 'כי מה טעם יש בה', דיבורים אלו מתקבלים כאשר קיום מצוות הוא כגויי הארצות, אבל לא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם, אלא כל עצמיותנו והווייתנו בעולם הוא כדי לקיים מצוות ה' ולהיות שייכים אליו ית"ש, וכל מחשבתנו ורצוננו אינו אלא לעשות נחת רוח ליוצרו, בלא שום חשבונות של ריוח והפסד, וכיון שכן אי אפשר להקשות מה טעם יש בה, שהרי כל התורה כולה, אף המצוות השכליות - ככיבוד אב, אנו מקיימים מתוך הרגשה וידיעה פנימית שאנו מצויים ועומדים, די תורה איז איינגעקריצט און איינגעווארצעלט ביי מיר, א חלק פון מיר, בלי צורך בידיעת הטעם.

וזה כל ענין הטהרה - בכח של חוקה, כי על פי שכל אכן לא שייך טהרה אחרי טומאה, ואיך תהיה לה טהרה ע"י פרה אדומה. ולפיכך כתב בה חקת גזירה היא מלפני, אני ה' חקתי ואין לך רשות להרהר בהן, חוקת מל' חקיקה, כלומר זאת חוקת התורה היא טהרה שחקק הקב"ה, ואינו תלוי בשכל האנושי, אלא היא מציאות קיימת.

ואין הדיברים אמורים לענין טהרה מטומאה בלבד, אלא כן הוא בכל מלחמת היצר, כי חלילה אחרי שיהודי מטמא את עצמו כששומע לקול יצרו, הוא מונה את עצמו הרי נפילתי ברשת היצר, ואיך אוכל לחזור ולטהר את גופי, שהוא גוף גשמי בשר ודם כשאר אומות העולם, התשובה לטענה זו - 'זאת חקת התורה', יש נקודה חקוקה בעומק הפנימיות של בני ישראל, שאינה משתנית או מתקלקלת לעולם, וכשם שמה שהפרה מטהרת היא חוק למעלה משכל ודעת, כן הנקודה הפנימית של בני ישראל לעולם עומדת, וביכולת כל יהודי להטהר ולחזור בתשובה שלימה ולהתקרב אל ה'.

(ס"ג יתרו תשפ"א פרי חקת תש"ע - עבד"ד ח"א עמ' קא)

קיום מצוות מחמת ציווי ה'

החידושי הרי"מ זי"ע אמר דבמעשה דכיבוד אב של דמא בן נתינה התעורר בשמים קטרוג גדול על בני ישראל, שהגוי מסר עצמו כ"כ אפילו שלא נצטווה בזה. התעוררו המלאכי רחמים וסיבבו מן השמים שתולד אצלו פרה אדומה, כדי להראות שגוי אמנם מפסיד כ"כ הרבה כסף, אבל רק עבור מצוה שכלית - כיבוד אב, ואילו בני ישראל מפזרים ממון רב אפילו על פרה אדומה שהיא חוקה, וכמו שאמר דמא בן נתינה בעצמו 'יודע אני בכס שאם אני מבקש כל ממון שבעולם אתם נותנים לי', שהגוי הודה לזה שבני נותנים כל ממון שבעולם גם עבור מצוה שהיא חוקה, ועל ידי זה נסתם הקטרוג. משום **מצוה שאין יודעים את טעמה ועושים אותה רק משום הציווי גרידא מבלי לדעת את הטעם, יש לזה חשיבות הרבה יותר גדולה** ממצוה שעושים אותה בשעה שיודעים את טעמה. ובזה מובן לשם מה הגמרא כ"כ מבארת ומשבחת את כל המעשה הזה עם הגוי - דמה בן נתינה, אלא כדי להורות על הנ"ל. [רשימות השומעים מהבית ישראל זי"ע בקו"פ (יוש"ק בקידוש כי תשא פרה תשל"ה, ליש"ק חקת תשל"ג ותשל"ד) ושו"ק הובא בלקוטי הרי"מ ח"ב עמ' סט. וראה בפירושו 'זרע אפרים' להגאון רא"ז מרגליות זצ"ל לפסיקתא רבתי (עשרת הדברות פסקא כד את אביך) מביא כד' החי' הרי"מ משמיה דספר הלל בן שחר, והוסיף שדמא בן נתינה אף רצה הממון שהפסיד אשתקד בכיבוד אביו ומכר את המצוה במחיר כסף, ועי"ש בור"א שמביא מאמרי שפר למהרא"ח ששל כן היה השכר בפרה אדומה, לפי שיש לקיים אף המצוות השכליות מצד ציווי ה' ולא מחמת שהשכל גזור, וז"ש (ואחנתה ה, טו) בכיבוד אב ואם 'כאשר צוך', ולא מצד הרגש הטבעי אהבת בן לאב, ועי' שפ"א שבה"ג תרמ"ו]

הטהרה בימים אלו

חז"ל (מגילה כט.) קבעו לקרות **פרשת פרה** בסוף השנה קודם פרשת החודש - **להיות כל אחד בא לטהר**, דכתיב (תהלים נא, יב) לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש, שצריכין מקודם להיות כלי מוכן לקבל התחדשות.

ובכל שנה בניסן יורד התחדשות לבני ישראל, וצריכין מקודם לטהר הלב, ובסוף השנה יש לפשפש במעשיו ולתקן בתשובה כל החטאים, כדי להיות מוכן לקבל התחדשות מחדש.

וזמן זה מסייע לטהרה, על ידי שבזמן המקדש היו כל בני ישראל עסוקין בטהרה בימים אלו לטהר עצמן לקרבן פסח, לכן הזמן **מבקש תפקידו ומסייע לטהרת הלב גם עתה**, ומסוגלים הימים בעצמם למצוא רוח טהרה, ומתעורר השפעת טהרה בלבבות בני ישראל מן השמים, כמאמר הבא לטהר מסייעין אותו, **שלפני ההתחדשות יורד טהרה לנפשות בני ישראל**.

ועיקר הטהרה הוא בכח התורה, וכמ"ש גזירה הוא מלפני לא המת מטמא כו', אי"כ עיקר הטהרה יש גם עתה בקריאת פרשה זו כמאמר אמרות ה' אמרות טהורות, **ופרשה זו של דין טהרת מת, המייגעים בה יכולין לבוא לטהרה**.

וכתיב (יחזקאל לו, כה) וזרקתי עליכם מים טהורים כו', ומאחר שבניסן עתידין לגאול (ר"ה א, כ), ממלא בודאי מקודם הגאולה יתן השי"ת רוח טהרה בלבבות בני"י, לכן **מסוגלים אלה הימים שהיה בהם הטהרה ושהיה בהם הטהרה למצוא בהם גם עתה לב טהור**, כי כל עניני הקדושה נגמרים מהם בטהרה לטהרה, ולפניה גם כן יכולין להרגיש מעין הקדושה העתידה להיות אז.

(שפת אמת פרה תרל"ט תרמ"א ותרמ"ז)

פתח לתשובה

ביום פקדי ופקדתי (לב, לד), אמרו חז"ל (סנהדרין קב.) אין פורענות שאין בה מחטא העגל, **ולכאורה תמוה** הלא מפורש בעשרת הדברות לא תעשה לך פסל וגוי לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלקיך וגוי' פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים וגוי, ועל זה אמרו חז"ל מדה טובה מרובה שזה עד אלפיים וזה רק ארבעה ודורות ותו לא, וא"כ **היךך בדרות המאחרים אין פורענות שאין בה מחטא העגל, הלא זה הרבה יותר מארבעה דורות**, וי"ל כי אם אז נפתחו **שערי תשובה** (ואפילו לחטאים קשים) כאלו על אחת כמה וכמה שכל יחיד יוכל לשוב, לכן **יש תביעה יותר מכל הדורות למה לא חזרתם בתשובה**, כמשל שבמדרש רבה (קהלת ז) על שברחו אסירים מבית הסוהר ונשאר אחד שלא חזר, וכשכא שר בית הסוהר התחיל להכותו ואמר לו למה לא ברכת גם אתה, ותמוה, וכנראה שהכוונה על תשובה שיכולין להימלט, והרי בשמים רוצים התשובה כדכתיב ב' אחפץ במות המת ובעונש, וכמו במשל בשר בית הסוהר שאינו רוצה להחזיק בית סוהר בשביל איש אחד. (פני נחמס כי תשא כתי"ק עמ' ריח)

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת **רבקה שרה ע"ה**
אשת הרה"ח ר' רצ"ח ר' **אפרים זלמן מרגליות ז"ל**
בת הרה"ח ר' **בצלאל שטרן ז"ל**
נלב"ע כ"ו אדר תשע"ו
ת.צ.ב.ה.

הונצח ע"י משפחת מרגליות שליט"א

ברכת מזל טוב

לידידנו המסור לכל ענייני הקהילה
מבוגר ומקיים ביהח"ס ומוסדות התורה
ה"ה הרה"ח ר' **משה הכהן שפרן שליט"א**
לרגל נישואי בנו

החתן הבחור המופלג **יוסף הי"ו**
יזכה לראות דורות ישרים מבורכים
מאחלים: **מתפללי ביהח"ס רח' אלוהרוב 27 חיפה**

מאורעות ונסיונות צריכים לשנות מהות האדם

זהו הביאור בלשון הפסוק (ג, ב) 'ומדרכי לא יכרע ולא ישתחוה', ועמדו המפרשים מאי טעמא כתיב בלשון עתיד - יכרע ישתחוה, הול"ל לא כרע ולא השתחוה, או לשון הווה לא כורע ולא משתחוה. אלא כי בעת שיהודי עומד בנסיון, ומתגבר על יצרו, ווערט ער בעסער און אנדערש, **הרי הוא משתנה למוטב, ויש לו הכח לעמוד בנסיונות שיבואו אחר כך**, ועל ידי שלא כרע ולא השתחוה, בזה גופא היה הכח שלא יכרע ולא ישתחוה גם בעתיד. אך לפעמים אין לאדם את ההרגשה הנכונה ועינים לראות שבידו להתגבר בנסיון, ער האט נישט דער ריכטיגע שכל און די ריכטיגע געפיהל צו נעמען דער כח אויף דער קומענדיגע נסיון, אבל האמת הוא שבכל התגברות האדם מתעלה למדרגה יותר גבוהה, ער איז אנדערש בעסער און שטערקער, ועומד במצב אחר ממה שהיה לפני הנסיון, ובכח זה יכול להתגבר אח"כ.

כל אחד שעובר קושי או עגמת נפש, אין לו להיות כשוטה שאינו מרגיש ולהישאר במצב שהיה מקודם, אלא צריך להתעורר מיט א אינערליכע הרגשה, שכל המאורעות יהיו בבחינת 'שינה אותה', כי כל קושי או עגמת נפש הוא כדי שנתרומם מזה ונשתנה לטוב, צו זיין בעסער און אנדערש, להבין המכוון הפנימי של כל הקורה, שהוא לסיבה טובה שנשתנה בשינוי אמיתי ופנימי.

(מתוך טיטוס ס"ג כי תשא פורים המשולש תשפ"א)

כתיב (אסתר ב, ט) 'וַיִּשְׁנֶה וְאֵת נְעוּרֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנְּשִׁים', ופירש רש"י 'שינה אותה', ונתקשו בזה מפרשי רש"י, דלכאורה פירוש רש"י מיותר כאן, כי רש"י מפרש או במקום שאין מבינים פירוש הדברים, או במקום שאפשר לטעות ולפרש באופן אחר. וכאן הרי פשיטא דהכוונה 'וישנה' ששינה אותה, שאין לתיבה זו שום משמעות אחרת.

וי"ל בהקדם מעשה שהיה אצל האמרי אמת זי"ע, שכאשר הגיע אליו נכדו שניצל משנות הזעם ר' אהרן נח יוסקוביץ ז"ל [היחיד שעבר את מאורעות המלחמה וניצל מכל בני המשפחה שנספו הי"ד], והיה עם זקן ופאות וחסידישע לבוש, אמר לו האמרי אמת זי"ע נח ביסט געבליבען דער זעלביגע זאך, האסט זיך גארנישט געטוישט, כשיצא מלפני זקינו האמרי אמת זי"ע פרץ בבכי ואמר, צו דען בין איך אריבער פינעף יאהר צו בלייבען דער זעלביגע? איך האב זיך גארנישט געטוישט?! וכי האין יתכן שנשארת אותו דבר כמו לפני המלחמה, הרי עברתי שבעה מדורי גהנום ונסיונות רבים.

וזה המכוון בדברי רש"י 'וישנה' - שינה אותה, כי מלבד פשוטו של מקרא שהגי סרים המלך שינה את ההתנהגות אליה, אסתר המלכה עברה בבית אחשורוש נסיונות רבים, שגרמו ל'וישנה' 'שינה אותה', זי איז געווארען אנדערש, המהות של אסתר השתנתה לטוב, הנסיונות הקשים שעמדה בהם שינו אותה למוטב, היא בעצמה נהיתה יותר מרוממת.

מילי דאורייתא

זה היה באופן של כישוף, ואיתא על כל עניני תעובות וכלאים שהתורה אסרה הוא מחמת שזה עניני כישוף], וחשב הר"ר יונתן לפרש עפ"י זה סמיכות הפסוקים 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו', **שלא יעשה בשר בחלב לצורך ביכורים** (מובא בזכרון למשה על החת"ס בהשמות אות ב עמ' קפח מהד' תשנ"ג) [ומובא שם שהצטער הר"ר יונתן שהגיע ליד כך, ועיי' זבחים קב: לאונסו שאני, וצ"ע, ועיי' אמת ואמונה (דפוס ירושלים תשכ"ט עמ' קטו) שהאבנ"ז הרצה מחידושי להרה"ק מקאצק זי"ע ומה שנגמר הרהוריו בביה"כ לא רצה לשמוע, ואכמ"ל].

ונסתפקתי אם יש איסור ליקח חלב שנתבשל בו בשר ע"י נכרי או באיסור ולשפוך על פירותיו ויצמחו במהירות יותר, כדי להביא מהם ביכורים. דאף דבשר בחלב אסור בהנאה, אבל מסתבר שזה יקרא שלא כדרך הנאתו, ויהא תלוי אם בשר בחלב נאסר גם בהנאה שלא כדרכה, עיי' פסחים כה. ותוסי' פסחים כד: ד"ה הכל ובמהרש"א ורעק"א, ומל"מ פ"ה מיסודי התורה ה"ח, ועיי' טורי אבן מגילה ז: באבנ"מ, ואם הוי כאן רק איסור דרבנן, כשעושה לצורך מצוה, י"ל דעשה דביכורים עדיף, ואכמ"ל. ומצוות לאו ליהנות ניתנו לא שייך כאן, שאין הצמחת קיום המצוה אלא עשיית פירות, שיכול ליקחם לעצמו בלי נתינת ביכורים, ומה גם שאחר הפרשת ביכורים יש גם פירות עבורו באילן, והוי הנאת רשות.

ואם עבר ובישל בשר בחלב, יש לדון מצד מצוה הבאה בעבירה, וי"ל דהרי ממילא היו הפירות צומחים ורק צמחו יותר מהר. וצ"ת אם עמד לעבור זמן הבאת ביכורים [בקריאה], או דווקא הזמן בלא קריאה, דו"ק]. א"כ היה צריך לעבירה, ובקרבן הוי מן התורה פסול דמהב"ע (עיי' שו"ת נוד"ב תנינא או"ח סי' קלד), ואולי גם ביכורים דינם כן, דהגם שהיא כתרומה שנותנים לכהן, אך מביאין אותו לביהמ"ק ועושים תנופה, ועיי' אתון דאורייתא ראש כלל יב, מנחת חינוך מצוה צא אות י בשם הטורי אבן, אמנם עיי' שפת אמת (מנחות עד:) דאינו כקרבן הואיל והכל הולך לכהן, ועכ"פ מדרבנן פסול, ויהא תלוי בפלוגתא דר"י ור"ת (ב"ק סו.) בכלתה עבירה קודם הקדשה אם הוי מהב"ע, וצ"ע.

(פר' משפטים תשע"ה)

המשחה' משמע ג"כ למעוטי שמן שלו, והרי רש"י ורמב"ן בפרשתן גרסו רבי מאיר במקום רבי יהודה, וסתם מתניתין רבי מאיר, והרי לדידיה היה נס, ולא שייך שמן דהדיט שאפשר לסוך בו.

ועל דברי הפנים יפות דכתב דתליא בפלוגתא דאביי ורבא, לכאורה היה מקום לדון, דפליגו בכוונת התורה (ל, לב-ג) ובמתכנתו לא תעשו כמותו וגו' איש אשר ירקח כמוהו וגו', האם הכוונה פעולת ההכנה או יצירת השמן, וא"כ אף למ"ד אי עביד לא מהני, עכ"פ בעי' דיעבור אמירא דרחמנא, והמוריד קדרה קודם בישולה יפטר ולא נחשב עבר אמירא, ולהיפך אם כוונת תורה ההכנה, א"כ אף למ"ד אי עביד מהני דבעי' שתעשה העבירה, מ"מ זה לבד שרקח והכין הוי העבירה, וכמו זורע בשבת למש"כ אחרונים דבהוציא הזרע מהקרקע אין נפטר, א"כ גם בנתקלקלה הזריעה ולא צמחה, מ"מ הוא עבר אמירא דרחמנא, ודו"ק.

(הערות רבינו שליט"א בראש ס' פרי שמחה עמ"ס כריתות)

אם הקטורת נפסלת בנתינת דבש

במנחת חינוך (מצוה קז אות ד) כתב דאם עבר והקטיר קטורת עם דבש כשר, אלא דעבר על הלאו, וכן כתב **השפת אמת** כריתות ו. ד"ה בגמ' אם נתן, ובמהר"ם שיק (מצוה קז אות א) תמה דהא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. ולכאורה י"ל דדוקא הקטרת הדבש לא מהני [ובלא"ה אין שייך בה מהני], אבל מה זה ענין להקטרת הקטורת, ואף לסוברים דבעי' כזית ללקות על הדבש, וכאן שהיה קורטוב צריך לדון היתר מצטרף לאיסור לעבור על הדבש, מ"מ יל"ד דאף דמצטרף להגדרת השיעור, אבל לומר דלא מהני הוא רק על הדבש, וי"ל.

(הערות רבינו שליט"א בראש ס' פרי שמחה עמ"ס כריתות)

השקית השדה באיסורי הנאה

לצורך ביכורים

'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו' (לד, כו), ראיתי פעם בספר תולדות הגאון **רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל** שכשהלך לבית הכבוד כדי שלא ירהר בדברי תורה קרא בספרי חכמות העולם, וראה שם שאחד שפך בשר בחלב על הנטיעה וזיזו את הפירות שיצמחו [ואולי

דיני עשיית שמן המשחה

האם נוגעים למעשה

ואתה קח לך בשמים ראש וגו' מחציתו וגו' (ל, כג), ואיתא בגמרא (כריתות ה.) שצריך ב' הכרעות, עיי"ש. **ובמנחת חינוך** (מצוה קז אות ג) תמה אמאי השמיטו הרמב"ם, ותייך דהרי שמן שעשה משה קיים לעולם, ואין צורך לעשותו אפילו לימות המשיח, וכיון דלא יעשה לעולם, מה דהוה הוה, ואין דרך הרמב"ם להביא דינים שהיו רק בעבר. עכ"ד. ותמוה בעיני, שהרי הרמב"ם פותח הלכות כלי המקדש שמצוה לעשות שמן המשחה ומפרט הלכותיה, וע"כ משום דלא סמכינן אניסא, וצריכין למסור ההלכה אם יאבד [אף דהובטחנו עיי' התורה י'ה לדורותיכם' ובכה"ג אולי סמכינן אניסא, עיי' מצפ"א הוריות יא, אבל לענין העברת ההלכות ושינונם מסתמא יש ללומד], דוחק לומר דכל זה נכתב משום מש"כ הרמב"ם בה"ד דעשוה באיסור, ומיושבים קו' מנחת חינוך שם שהביא הרמב"ם הלכות שאין נוגעות לעובר בלאו. (הערות רבינו שליט"א בראש ס' פרי שמחה עמ"ס כריתות מאת חב"י הרב שמואל בונם שפירא שליט"א)

איך אפשר לעשות

שמן המשחה לעצמו

בגמרא (כריתות ה.) נחלקו התנאים איך עשו השמן למשחה, דאי שלקו הבשמים בשמן הרי נבלעו ולא נשאר שמן, וקאמר רבי יהודה דבנס לא נבלע, והקשה **הפנים יפות** (ל, כג) דלדעת ר"י ששליקת העיקרין בנס היה, לכאורה קשה הא דאמר קרא (ג) איש אשר ירקח כמוהו וגו', הא לא הועיל כלום ברקחתו, אפילו לסוך את העיקרין. ומתוך דצ"ל דאפילו הכי חייב רחמנא. וכתב דזה תליא בפלוגתא דאביי ורבא (תמורה ד:), דאביי סבר כל מילי דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני, דאי לאו הכי אמאי לוקה, ורבא סבר אי עביד לא מהני, ולוקה אמאי דעבר אמירא דרחמנא, ואתיא דרבא כרבי יהודה, דהא בשמן המשחה לא הועיל מעשיו, אפילו הכי חייב כרת. ע"כ.

ולכאורה למש"כ הפנים יפות דאפילו הכי חייביה רחמנא, לפי זה ברייתא (שם ה.) דתני הסך משמן המשחה שפיטס לעצמו פטור, על כרחך כרבי יוסי, וכן מתני' דרפי"ג דמכות דמדיקת 'הסך בשמן

ברכת מזל טוב
לידידתו הרה"ג ר' משה יחזקאל ערליך שליט"א
לנישואיו בנו החתן **שמואל בונם שיחי**
יבן לבנות בית נאמן בישראל
ולראות דורות ישרים מבורכים
מאחלים: **תלמידיו ומעריציו**

ברכת מזל טוב לאבינו
הרה"ח ר' מרדכי אבא קילשטיין שליט"א
לרגל הולדת נכדו שחי'
בן לחתנו הרה"ח ר' **אברהם צבי טושינסקי** שליט"א
יבן לזרועות נחת מכל יוצאי חלציו
מברכים: **כל יוצאי חלציו**

בכל שבת מורגש מחדש אפסיות עולם הזה

'וביום השביעי שבת וינפש' (ל, יז), ודרשו חז"ל (ביצה טז.) 'שבת וינפש - כיון ששבת וי אבדה נפש', ובספח"ק הקשו בשם **הבעש"ט זי"ע** דהתינח להאנח במוצאי שבת מובן, אבל מה מקום האנחה בתחלת השבת, כשהשבת עוד לפנינו. **והשפת אמת** (תרל"א) מתרץ 'כי אין נודע בחינת נשמה יתירה רק בשבת', עיי"ש (ועיי' שפ"א נשא תרנ"ד וכי תצא תרס"א). והמכוון, ד'וי אבדה נפש' הכוונה שאיש ישראל מגיע להבין ולהרגיש כמה חבל ויו"י כשחסר ההתעוררות מהנשמה יתירה, **וכל זמן שאינו טועם את נועם השבת אינו יכול לעורר בפנימיות נפשו הגעגוע לשב"ק**, ועל כן האנחה היא דייקא בכניסת השבת. ועי"ד משל כשם שתענוג החיך מטעם מאכל ערב, מתעוררת בשעה שמריח ריח המאכל, כך הגעגוע לשב"ק וההרגשה של 'וי אבדה נפש' מתעוררת כשמיגיע השבת וטועמיה חיים זכו, אזי מתרבה הגעגועים להתענג על ה', ולעזוב כל דברי עוה"ז בהשיגו כי הכל הבל.

ואף אחרי שכבר עברה שבת אחת, וכבר הרגיש טעם מקדושת ונועם השבת, מ"מ האנחה והגעגועים לשב"ק מתעוררים בבוא שוב עיצומו של יום השבת, משום שהמרחק בין ימות החול לשבת קודש הוא כ"כ גדול, כדוגמת מי שעברו עליו הרבה שנים או הרפתקאות דעדרו עליו ושכח טעם המאכל האמיתי, אף שישנה הרגשה קלושה, כמו כן **ימי החול שבין שבת ושבת, והטרדות בעניני העולם במשך ימי השבוע, גורמים להתשיכח את ההרגשה של שבת**, גם מה שכבר הושג אצלו בשבת הקודם, ורק בכניסת השבת מתעורר האדם שוב להרגיש המתנה טובה מבית גנוזו של הקב"ה וישיבת שמה, ופורצת האנחה 'וי אבדה נפש'.

וזוהו סוד דברי חז"ל (שבת טז.) 'היודע עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל שבת ושבת', משום ד'מים שבינתיים הוי ידיעה לחלק, וכתבו התוס' שאע"פ שלא שמע בינתיים שאותו היום הוי שבת, מ"מ גזירת הכתוב היא ד'ימות החול שבינתיים הוי ידיעה לחלק, עיי"ש. וי"ל המכוון שההפרש בין ימות החול לשבת הוא כ"כ גדול, שאף מי שהשבת נעלמת ממנו, מ"מ מחמת גודל המרחק של ימות החול מקדושת השבת, מתעוררת הרגשה קלה בפנימיות נפשו של הבדלה בין חול לקודש, והרגשה זו של הבדלה בין קודש לחול הוי ידיעה לחלק.

(פרשת יתרו תשע"ז - עבד"ד ח"א עמ' לה-לו)

התועלת בשבירת הלוחות

'ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברתי' (לד, א), ודרשו חז"ל (שבת פז.) 'אשר שברת - יישר כחך ששברת', ובפנימי **יפות** (לב, ט) ו**חתם סופר** (לד, א) דקדקו מאי טעמא רמז לו כן בלוחות שניות, ולא מיד בשעת שבירה (ועיי' שפ"א לקוטים פר' עקב).

ויש לבאר המכוון בזה, בהקדם מה שיש להבין דגם אם בני ישראל לא היו ראויים לקבל הלוחות, הו"ל להצניעם אצלו, ומה הענין בלשברם, אלא דהלוחות מרמזים על גופות בני ישראל שהם המקבלים את התורה, כי קדושת הלוחות נובעת מקדושת בני ישראל, וכשבני ישראל חטאו ולא היו כלים הראויים לקבל ולקלוט דברי תורה, נסתלקה קדושת הלוחות, ופרחו האותיות, ונאבד כל חמדה מישראל, ולכן שברם לעיני כל ישראל, למען דעת שאין קדושה בלוחות בלי קדושת בני ישראל (עיי' תנחומא כו, ועיי' רבינו בחיי לב, טז), ולימוד התורה הק' אינו כלימוד חכמה בעלמא, שא"צ עבודה גופות מקודשים, אלא התורה היא חכמה עליונה של הקב"ה, ולזה נצרך כלי ראוי ונקי.

ועל כן בלוחות שניות דווקא נאמר לו 'יישר כוחך, כי **השבירה היא המלמדת ההכנה הנדרשת ללוחות שניות**, וזה מה דאיתא בגמרא (ב"ב יד: מנחות צט.) 'תני רב יוסף 'אשר שברת ושמתם' [ואכתב על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת ושמתם בארון] (עקב יב, ב), מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון, ולכאורה לאיזה תועלת מונחים השברי לוחות בארון, אלא הוא זכרון לבני ישראל על הכנת הגוף וזיכוכו כנדרש, ולכן מקומם דייקא בארון, שגם הוא מוכן ומיועד להנחת העדות בו. ועל כן הדר קרא וכתב כאן 'אשר שברת' שהוא מלשון 'יישר', כי בהכנסתם לארון מתבטאת התועלת.

ואיתא בגמרא (מנחות שס) שריש לקיש יליף מזה שביטולה של תורה זהו יסודה, **ובשפת אמת** (שס) הקשה דמ"מ מגיל שיה יסודה. ולהמבואר י"ל, דאם מרע"ה לא היה שובר את הלוחות, לא היה לבני ישראל לימוד זה שצריכים להכין את הגוף שיהיה דרופתקי דאורייתא, ולימוד זה הנלמד משבירת הלוחות הוא הוא הקיום של הלוחות שניות.

(ליל שבועות תשע"ג - עבד"ד ח"ב עמ' תח-תי)

מדת הרחמים קודם שיחטא

ה' ה' (לד, י), ואמרו חז"ל (ר"ה יז): אני הוא קודם שיחטא האדם ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה, ומקשה **הרא"ש** (בפסוקי ס"ה ובתוספותיו) מה צריך האדם למדת הרחמים קודם שיחטא, עיי"ש מה שתיירץ. ועיי' **אוה"ח הק'** כאן.

וי"ל פירוש, דמעיקר הדין כשאדם בא לחטוא, היה צריך להסתלק ממנו חיותו שלא יוכל לחטוא, שהרי כל חיותו וכוחותיו הם מהקב"ה, ובוודאי שורת הדין היא לא לתת לו להשתמש בכוחות אלו לעבור על רצונו ית', וכמו שהאר"ק **התומר דבורה** במדת קל, ומשל למה הדבר דומה לאוחז ביד המלך ומכה עמה את המלך, וכדאיתא **בתינא** (פכ"ד). וזהו מדת הרחמים - אני ה' קודם שיחטא, שגם בשעת החטא הקב"ה משפיע עליו ברוב רחמיו, על אף שהאדם משתמש בהשפעת הטוב כנגד רצון ה'.

ונקרא 'קודם שיחטא', כי אם היה הסדר בבריאה שיימנע מרשעים אורם וכוחם לחטוא, הרי לפנינו ית"ש גלויים כל מחשבות ויצרי מעללי איש, ואם כן תיכף באותו רגע כהרף עין שניגש לחטוא, או אף בהרהור עצמו שקשה מחטא (עיי' יומא כט.), היה ח"ו מתבטל מציאותו וכוחו, וזהו המכוון שמידת הרחמים הוא 'קודם' שיחטא.

עוד י"ל, דקאי על לאחר שחטא ושב בתשובה, והקב"ה יודע עתידות שישוב לכסלה, וזהו דלא נקט 'אני ה' כשלא חטא', אלא נקט '**קודם שיחטא**', דהמכוון שאיירי על מי שעדיין **עלול** לחטוא כי חסר בשיעור כמות התשובה שלא ישוב לזה החטא לעולם, מכל מקום אם עזב חטאיו ושב בכל לבו, השי"ת מקבל תשובתו ומתנהג עמו במדת הרחמים, לרחם עליו עד שיגיע לתשובה שלימה.

(עבד"ד ירח האיתנים עמ' מח ועמ' יא)

וביום פקדי ופקדתי וגו' (לב, לד), הרה"ק רבי וואלף מסטריקאו

זי"ע אחרי פטירת רבי **החידושי הרי"מ זי"ע** לא נסע להרה"ק הרבי ר' הענין מלאכסנדר זי"ע, ופעם אחת פגע באיש חסיד והיה מבקשו **לאמר לו איזה תורה מהרבי רבי הענין זי"ע**, ואמר לו שאמר על מה שכתב רש"י 'וביום פקדי וגו' - עתה שמעתי אליך מלכותם יחד, ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם, ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגלי, הפירוש הוא תמיד כשישראל יהיו חוטאים ח"ו, אם יבקשו ממני ויעשו תשובה אמחול להם, וכל פורענות הבאה על ישראל יש בה קצת מפרעון העגלי, הפי' מה העגל שהיה חטא גדול מאד וסלחתי להם, מכש"כ **שאר חטאים בודאי אסלח להם**, אם יבקשו ממני מחילה וסליחה, ויהי כשמוע הרה"ק **רבי וואלף מסטריקאו זי"ע** התורה הזו תלש בשער וצחק ואמר בזה"ל וואס האבען זיי גיוואלט האבען, וואס זיי האבען מיך נישט געלאזט פאהרען להרה"ק מאלכסנדר זי"ע. (שש"ק, וראה בחשבה לטובה)

תשובה מכח התשובה בחטא העגל

יום הכפורים יום סליחה ומחילה בכלל ובפרט, ויש בו סליחות חטא העגל כמ"ש ז"ל (עיי' סנהדרין קב.) בפסוק **וביום פקדי ופקדתי** שאין פקודה שאין בו מחטא העגל, והטעם לפי שעיי"ז נסבבו אח"כ כל החטאים, וכמו כן **מדה טובה מרובה שאין סליחה שאין בו סליחות העגל**, דגם כל התשובות שבבני עושי תמיד וכל הסליחות הכל בכח התשובה והסליחה של דור המדבר, כמ"ש חז"ל (עיי' ד:): שלא היו ראויין לאותו החטא רק כדי להורות תשובה, לכן כל זמן שבני ישראל עושי תשובה מתעורר זכות דור המדבר. ובכל שנה נמחק קצת מן החטא, עד לעתיד שיהיה מתוקן כל החטא, ויזכו בני ישראל למה שהיו ראויין להיות קודם החטא כמ"ש (תהלים צב, ו) אמרתי אלקים אתם. ולכן ביום הכיפורים דומין למלאכים, והוא אות שעתידין להיות קדושים. (שפת אמת יום כיפור תרס"ג ועיי' אלול תרמ"ג)

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

עי"ד משל לאוהבו של מלך איש משכיל ונבון נשא יד במלך ומרד בו בתכלית המרידה עד אשר יצא הקצף ונגמר דינו למיתה במיתות משונות וכמעט קט נתעוררו רחמי המלך והזכיר לו אהבתו ואהבת אבותיו ומחל לו והי' אתו עמו כבראשונה, וקרבו אליו בתכלית האהבה, והי' בבואו לפני המלך וכל עבדי המלך עומדים לפניו ויען המלך ויאמר לו הלא כל יושבי תבל יבינו וידעו כי בן מות אתה לולי גודל אהבתי עליך ועל אבותיך אך אשאך ותודיע הלא איש משכיל אתה מה עלה על דעתך לעסוק בדברים בטלים כאלה המידי ברוח תבחר, ויען האיש בחכמה וגודל לבב לאמור, אדוני המלך ידעתי אהבה עזה בינינו ואהבת נפש אהבתך כאז כן עתה, אך ידעתי כי גדלו עלי קנאת השרים והם עומדים יום יום להכשילני או לפתותני לעבור על מצותיך ויפתוני ויוכלי לי לבסוף ויחייב ראשי לך מדין, או מצד אחר כי לישוני אליך ויפתוך ויכלו לי תמחתי עד פיהם של כדון, ע"כ אמרתי סוף אדם למות עכ"פ ע"כ זאת העצה היעוצה אלך ואמרוד מרידה אחר מרידה ואכעיסך כעס אחר כעס ולבי בל עמי בכל זה כי מדרך המורד במלכות להיות יד רבים מעמי הארץ עמו בקושרים, ואני הלא נשארתי לבדי וכלם שנואני ואיך אבהל ברוחי למרוד, אך אמרתי תמיתני ואמות זכאי כי לבבי שלם עמך ולא אמות חייב לבסוף ח"ו או תמיתני לבסוף שלא כדון עיי' פיתויים שלהם, ולא תהי' לתפארת לך, אך אם אולי יעוררו רחמיך ותחייני, אזי בטלו כל הפתויים והמלשניות של שונאינו כי יאמרו מה נוכל להוסיף על מה שכבר היה וכבר קצף עליו המלך קצף גדול וגור עליו מיתה חמורה ואת הכל מחל לו ומה נועיל אתה אנחנו בכל הפתויים והמלשניות, הנה עתה אדוני המלך כי ה' נתן לך רחמים ורחמתני והחיתני, עתה תראה אהבתי העזה לך וישמח המלך לקראת דבריו מאד. כן ממש הנמשל בישראל הנאהבים להי"ת והשטן ואו"ה מתקנאים ומתגרים בם ולהנצל מפתויים וממלשניות שלהם נעשה זאת עד שהמלך ית"ש במסבו עשו העגל וגור עליהם כלה ונחרצה ולכשתפייס להם חזרו ומרדו בה' עיי' חטא מרגלים וגם אז חזר ונתפייס, ומעתה יראו שונאינו ויבשו כי מה לעשות להם עוד מה שלא נעשה כבר ומים רבים לא יכלו לכבות אהבה עזה שבינינו לאלקינו.

(חתם סופר פר' בלק)

ברכת מזל טוב

לידידנו הרה"ח ר' **משה יחזקאל ערליך** שליט"א
לנישואי בנו החתן **שמחה בונם** הי"ו
יוכל לבנות בית נאמן בישראל
ולראות דורות ישרים מבורכים
מאחלים: **חבריו מתפללי ביהח"ס שפ"א**

נדבת ידידנו

הרה"ח ר' **ישעיה ברכיה שטיינברג** שליט"א
בן ידידנו הרה"ח ר' **משה אהרן** שליט"א
חתן ידידנו הרה"ח ר' **משה יהודה לילייטל** שליט"א
להולדת הבן שחי'
יוכה להכניסו לבריתו של אאע"ה
ולגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

כוחות שהשאייר הצדיק

המתעצל בהספדו של חכם

איאת שהצדיקים עוברים דרך הגיהנם בשביל להוציא משם נשמות, בדברים שהצדיקים נתייגעו עליהם בזה העולם יכולים הם למשוך עמם את אלו שהיו דבוקים ואחוזים בהם, וזהו שאמר רבן יוחנן בן זכאי איני יודע באיזו מוליכים אותי אם לגן עדן או לידעיהם (ברכות כח:), שלא ידע אם כבר תיקן הכל, או שעדיין מוטל עליו לעבור בגיהנם להוציא משם מאומה, וזהו שאמר ובלבד שתהא מורא שמים עליכם (כדי שלא יצטרך להגיע לזה). **החידושי הרי"מ ז"ל מסר נפשו להביא ולהוסיף בישראל תורה ויהדות, בפרט בלבבות הצעירים.**

העולם אומרים שכאשר הספיד **החידושי הרי"מ ז"ל את הרבי מקאצק ז"ל** אמר הצדיק אבד ואין איש שם על לב, שאין מעתה מי שיביא וישים בלבבות. **החידושי הרי"מ ז"ל הביא והכניס בבני ישראל כל כך הרבה, וזה ענין המתעצל בהספדו של חכם, שאפשר לנצל את הכוחות של הצדיק שמתכנסים בעת פטירתו, וליטלם עמו לאחר כך.** פנו כלים מפני הטומאה, כלים הרמז לנשמות, כדאי בס' על המשנה מטבילין כלים על גבי כלים (עי' דגל מחנה אפרים פר' מטות), ויש להכין הכלים כדי לקבל, מים חיים אל כלי. (פני מנחם שמיני פרה כ"ג אדר ב' תשנ"ה עמ' ק ועמ' קב)

עת רצון - אנה עבדא

החידושי הרי"מ זי"ע נפטר בסעודה שלישית שהיא עת רצון, רצון דרעון, ואני תפליתי לך ה' עת רצון, גם **יזמא דהילולא של צדיקים הוא עת רצון.** בפשטות מבינים שהוא עת רצון ויכולים להתפלל אז על כל מה שצריכים, פרנסה ושאר צרכים גשמיים, אך באמת עיקר הבקשה צריכה להיות על רוחניות.

רבוה"ק זי"ע היו רגילים להזכיר מאמר **השפלה אמת זי"ע** שאמר שבאנא ה' יכולים להוושע. **והאמרי אמת זי"ע** אמר שהעולם חשבו שהכוונה לאנא ה' הושיעה נא, הצליחה נא, אבל באמת הכוונה לאנא ה' כי אני עבדך. ובפשטות מבינים פירוש דברי האמרי אמת זי"ע שבאנא ה' הושיעה נא מאן יימר שיכולים להוושע אז, הרי יש תפלה שאינה נענה, אבל באנא ה' כי אני עבדך שמכניעים עצמם לפני השי"ת, אז יכולים לבקש ויתקבלו כל התפלות. אבל באמת הפירוש עמוק יותר, שעל רוחניות אפשר תמיד לבקש, וזה הכוונה **שיכולים לבקש להיות עבד של הקב"ה,** כי אני עבדך, וזה מתקבלת תמיד. אחד בא לפני הרה"ק מקוצק זי"ע וביקש בקשות שונות, אמר לו הרה"ק **מקאצק זי"ע** מה שהנך צריך מהקב"ה אתה יודע אבל האם אתה גם יודע מה שהקב"ה רוצה ממך?! ובעת רצון הזמן מסוגל להתעורר לבקש ולהתפלל כראוי.

(רבינו שליט"א סי' ויקה"פ פרה כ"ג אדר תשנ"ה)

עין טובה

טו"ב שנים על עין טובה

רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל היה אומר שבמשך זמן של יי"ז שנים היה עוסק בעבודה ויגיעה רבה להשיג מדה של עין טובה, עד שהשיג מדה זו בשלימות, **וכל מה שלמד היה רואה מדה של עין טובה,** וסיפר הרה"ח ר' משה וואלער ע"ה ששמע מפ"ק שאמר ששום בן אדם לא השיג מדה זו של עין טובה עד תכליתה כמוהו, כי הרבה לעבוד בזה ונתאמץ בתפלה שהשי"ת יעזור לו על זה, ואין הכוונה רק בעניני עולם הזה, רק **כשרואה חבירו עובד יותר בטוב את השי"ת ולומד יותר וכן שאר מעלות טובות יש בו יותר ממנו, אז צריך לשמוח בזה שיש נחת רוח להשי"ת.** וסיים רבינו ואמר בזה"ל מדה זו עומדת לפני בכל פינה שאני פונה, ומלמדת זכות עלי והיא מסייעת אותי לכמה דברים טובים בעניני עבודה, עכ"ל.

(מאיר עיני הגולה אות דש, ועי' רמתיים פוסקים מערכת החידושי הרי"מ זי"ע אות לו, ועי' שפתי צדיק וילך אות ט)

הוי מתלמידיו של אאע"ה

מה אתם דוחקים עצמכם, תראו שיהיה לכם עין טובה, ועל זה אמר המשנה (אבות פ"ה מ"ט) כל שיש בו שלשה מדות הללו הוא מתלמידיו של אברהם אבינו עין טובה וכו', ויהיה אברהם אבינו רבכם ולא תצטרכו לרבי, אני עבדתי כמה שנים על מדת עין טובה, על כל מקום שהסתכלתי ראיתי רק טוב, וזה מדת דוד המלך ע"ה טוב רואי.

(לקוטי הרי"מ ח"ב ערך מדות עמ' קנב)

טוב עין של חז"ל לכל איש ישראל

סיפר רבי אברהם אבר"ק פאריסאוו שדרכו היה שכל פעם שהיה אצל **רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל** נכנס גם הוא ללמוד להשיעור הקבוע של רבינו זצ"ל אשר למד ברבים, ופעם אחת כשנכנס להשיעור למד אז רבינו זצ"ל כתובות דף ז' מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה, מה מברך וכו', והיה מפלפל הרבה בהלכה זו של שבעה ברכות, ופתאום הפסק בלימודו רגעים אחדים, ואמר: ראו בני ישראל היקרים איך היו החכמים שלנו פארגינערס, בעלי עין טובה מופלגת, שתיקנו בכל חתונה של כל יהודי ואפילו הפשוט ביותר, אפילו א וואסער טרעגער - שואב מים, שיאמרו שמח תשמח ריעים האהובים.

(לקוטי הרי"מ ח"ב ערך נישואין עמ' קסו)

הצטער לראות חסרונות של אחרים

שמעתי מפ"ק **זקני מו"ר [החידושי הרי"מ] ז"ל** דבטרים התאבקו החסידים בפתחו בכל עוז עצם עיניו מראות רע של אחד, כי עין טוב שם עיונו רק על הטוב, אכן כשהתאבקו לרגלי ורצה לעשות טובה לכל אחד, הי' הכרח לידע מצב האיש, על כן הי' לו צער גדול לראות חסרונות ישראל.

(שפתי צדיק פר' בשלח אות עז)

הפלפולים להמליץ טוב

הרה"ק מבעלזא זי"ע אמר שהוא שמח עם ספר **חידושי הרי"מ על ב"ב** שהוא מפולפל גג על גג, כי לפעמים אי אפשר להמליץ טוב על בר ישראל אלא ע"י דרך פלפול ועקלתון.

ויש להוסיף דבנדרים לח. אמרו שפלפול התורה ניתנה למשה רבינו ע"ה ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל, ועליו הכתוב אומר טוב עין הוא יבורך. ויתכן לומר שפלפול הוא מצד עין טובה ללמד זכות על כאו"א מישראל, וכידוע שהחידושי הרי"מ זי"ע העיד שעבד עבודה גדולה להשיג עין טובה, וספרו ס' הזכות אשר כתב בכת"ק שעל פי רוב הוא לימוד זכות על כלל ישראל, וגם נקרא כשמו של סגורון של ישראל זי"ע [עי' מאיר עיני הגולה אות יד, והיה זה בחיים חיותו של הרה"ק מבאדריטשוב זי"ע, וכנודע שהיו צדיקים שאמרו בעודם בחיים בהאי עלמא לקרוא בשמם, וע"ע מיכאל באחת עמ' לט מ"ש על הרה"ק מקאצק זי"ע].

והוסיף רבינו שליט"א: דבסנהדרין מא: אמרין על רמב"ח 'מטיבותיה דמר' וברש"י שם, ועליו נאמר ארבע פעמים בש"ס 'אגב חורפיה' (עירובין צ. ובמסוה"ש). ועי' כתובות קג: שרבי חנינא אמר דאם ח"ו נשתכחה תורה מישראל מהדרגא ליה מפלפולי, מהדרגא - הכוונה גם להחזיר למוטב, ע"י פלפולי, וחנינא כשמו.

(עבד"ח ח"א עמ' סב, עייש עוד בזה)

ללמד לבני יהודה קשת

נסעתי לגור על חג השבועות הראשון, וכאשר באתי לקודש פנימה, ודברי קדשו יוצאים מפיו הקדוש והטהור בוערים כגחלי אש, ונתעוררתי כאיש נעור משנתו, ודבריו יורדים לחדרי בטני ונכנסים לתוך מעי כארס של עכנאי, אז אמרתי בלבי כי **הקדוש הזה בא לעולם ללמד לבני יהודה קשת ומלחמת היצר - על ידי דעת ופנימיות התורה,** אשר זה העיקר.

וגם כן מצינו כי דוקא על ידי דעת התורה, יוכל האדם להשיג עבודת השי"ת, וכל המקושר בדעת יותר ימצא טעם יותר בעבודתו, בתורה אתה הראית לדעת וכו' (דברים ד, לה) וידעת היום וכו' (שם, ט), ובנביאים ואתה בני דע את אלקי אביך ועבדהו (דה"א כח, ט), והנביא צווח אתה הדעת מאסת וכו' (הושע ד, ו), בכתובים אלקים משמים השקיף וכו' היש משכיל דורש את וכו' (תהלים יד, ב), גם חכמינו ז"ל מגנים מאוד אפילו תלמיד חכם שאין בו דעה (ויק"א, טו). הוא אשר היה מאיר עיניהם של ישראל, להכיר את הבורא על ידי דעת ופנימיות התורה, שלא יפול האדם ברשת היצר הצפון בלבו.

וכאשר שמעתי ממנו דברי תורה בשבת קודש, נמש לבני ונודעו כל אברי, וכמה פעמים היה בכחי לישבע באמת, כי יודע הוא מחשבות ורעיוני לבי אשר אני מהרהר אף בביתי אף בשעה שאני עוסק בדברי רשות, **ודבריו הקדושים היו יורדים כחץ קולע אל השערה ולא יחטא.**

ושלוש, ולפעמים ארבעה פעמים בשנה, נסעתי לגור. ובכל נסיעה לא הייתי פחות מארבע שבתות, ובכל נסיעה כאשר באתי לביתי הייתי כבריה חדשה, ובכל דבר שלמדתי בביתי, הן תנ"ך, הן מדרש הלכות ואגדות, הן גפ"ת, **מצאתי את עצמי וחסרונותי, ועל ידי אשר שמעתי והאזנתי לדבריו הקדושים בשבת קודש, מצאתי עצות לזכך ולתקן מה שעויתי.**

וכאשר שמעתי ממנו דבר תורה אחד, היה בכוחי אז לפרש דבריו, ולבנות בנינים גדולים כאחד מתלמידיו הקדושים אנשי שם, לא נחתי ולא שקטתי לילה ויום, **עס האט כמה פעמים פון בעט ארויסגיווארפן** [זה זרק אותי מתוך המטה], כי כל חיותי היה מדברי תורה שלו אשר שמעתי ממנו, הן בבתי גוואי בפרטות והן בשבת קודש בכללות, כאשר חיות התינוק היונק משדי אמו, **וקראתי לשבע שנים האלה שבע שני השָבֵע.**

(דער קאצקער קוויטל שכתב החסיד רבי יעקב יצחק קארו ז"ל להאמרי אמת זי"ע)

כל עיקר חידושי אגדה היה להמשיך לבות בני אדם לעבודת ה' ולהמתיק הדינים ולהביא השפעה על העולם, כאשר יעידון ויגידון כל התלמידים אשר הסתופפו תחת כנפיו מילדותו.

(זכר צדיק יסוד עולם - מספד תמוררים על רבינו החידושי הרי"מ זי"ע מאת רבי אלעזר הכהן אבד"ק פולטוסק בעל ח"י מהרא"ד ועוד)

אכתוב אשר חנן ה' יתברך לשפל כמוני למען לא תשכח ממני, ואולי אזכה על ידי **חידושי תורה שיש בו טל של תחית המתים,** לשוב בתשובה שלימה בתוך עמו ישראל, **בפרט אנשים תלמידי חכמים ובינונים הדבקים ונאספים אצלי לעבודת השי"ת** שיחיה אותם השי"ת בחיי עולם הנטוע בתוכנו.

(ספר הזכות פר' חוקת)

יראת ה' טהורה עומדת לעד

יראה מבטל החיצונות

מרגלא בפומיה על מאמרם ז"ל כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראה שמים דומה לגובר שנמסרו לו המפתחות הפנימיות והחיצונות לא נמסרו לו, בה עייל, דיראה נקרא מפתחות החיצונות, כי רק על ידי יראה דאית דין ודיינא המשגיח הם מפתחות ללבא, **שירחיק עצמו מן החיצונות**.

ולזה צריך ישוב הדעת בקומו בבוקר, איזה זמן, לקנות ולעורר את לבבו ליראה, ועיי' ישוב הדעת כשיעסוק בחיצונות מה שנצרך לאדם לא תסור היראה ממנו, ולא יהיה נלכד ברשתות משכא דחויא, **והישוב הדעת בכל יום הוא חובה על אדם כמו להניח תפילין**, ואז יכול לכונוס במפתחות הפנימיות להשיג דברי תורה. (זכר צדיק יסוד עולם)

ראשית חכמה יראת ה'

כאשר נכנס **רבנו** [רבי שמואל ארי' לייב זיק אב"ד ביאלא גדול] ללמוד לפני ולפנים אצל **מון החי' הרי"מ זצ"ל** לימד אותו אורחות חיים ודרכי העבודה, ואמר לו בזה הלשון 'אז דו האסט אזא גרויסע קאפ, קענסט דו דאך זיין א ערליכער יוד, וואס עס איז גאר א גרויל (פחד)', וכפי אשר כותב רבינו זצ"ל בספרו (תא"ג סנהדרין מה). **בוה"ל 'וכאשר שמענו מאדמו"ר מגור זצ"ל, שדבר זה חובה על כל האדם**, להתבונן שחרית ולקבל עול מלכות שמים על כל יום, ושוב יתבונן בנפשו ערבית ויקבל על כל הלילה, **ומרגלא בפומיה תמיד דבר זה**.

(רמזי דחכמתא - תולדות המחבר)

מאמר השי"ת היא כחומה

שמעתי מחונני הגאון החסיד האב"ד דפק"ק זצ"ל ששמע בשעת לימודו אצל דודו אחי אביו, **הגאון האלקי החידושי הרי"מ זצוקלה"ה, דקודם החטא היה די במאמר השי"ת להיות כחומה בצורה, שלא יוכל האדם לעבור עליה**, דאל"כ לא היתה נענשת חוה על מה שהוסיפה נגיעה. והוסיף עוד בצחות לשונו הק', דרבן גמליאל שאמר 'כל תלמיד שאין תוכו כבדו לא יכנס לבית המדרש' (ברכות כה). לא היה צריך לשומר הפתח שידע תעלומות שבלב התלמיד, אלא היה כח בדבורו הק' שהדיבור בעצמו יעמוד כחומה בין הבית המדרש להתלמיד שאין תוכו כבדו, שלא יוכל לכונוס.

[שפתי כהנים סי' ז אות ד לרבי שבתי הכהן רפפורט הי"ד אבד"ק פינטשוב, חתן בן אחי החי' הרי"מ רבי יעקב יוסף רוטנברג, ומסופר שכאשר החסיד ר' משה בויס ז"ל אמר מימרא זו על הגמ' **להחזון איש זי"ע** הפליא הדבר, ואמר שכן מדויק בלשון הגמרא שהיה ר"ג מכריז ואומר כל תלמיד וכו', שמה שהיה אומר מזה נעשה ההגבלה]

...

השפת אמת מביא מהחידושי הרי"מ זי"ע דמה שאומרים בהושענות 'אום אני חומה', היינו שמעלת בני ישראל שדברי תורה כחומה אצלם, שאין ביכולתם לעבור על מאמרו ית"ש.

(שפ"א פורים תרנ"ח ד"ה איש, ועיי' שפ"א חנוכה תרל"א ליל ד)

...

ויאמר משה אל ה' לא יוכל העם לעלות וגו' כי אתה העדותה בנו לאמר (יתרו יט, כג), ואינו מובן שיחלוק משה רבינו ע"ה עם השי"ת בזה, אולם באמת לא בדרך קושיא אלא קינו זאת. רק בדרך תפלה למשה, כי לפני החטא לא היו צריכים לשום גדר וסייג, ולאשר בשעת מתן תורה פסקה זוהמתו, וחזרו לכלילתן למדרגת קודם החטא. **התפלה משה רבינו ע"ה** שלא יוכל העם לעלות כי אתה העדותה לאמר וגו', שיהיה כן שלא יוכלו לעלות, היינו שמאמר השי"ת יהיה עליהם כחומה משם לבל יוכלו לעלות בשום אופן, והתפלה לפני הקב"ה **שבני ישראל תמיד ישארו במדרגה רמה ונשגבה הלוו, שלא יצטרכו להגבלה אחרת, רק שיהיה די להם במאמר השי"ת להיות כחומה אש בצורה**, שלא יוכלו לעבור עליה.

(לקוטי הרי"מ פרי יתרו)

גם הדומם מונע מלעבור

אמר רבינו שליט"א: רש"י מפרש את הפסוק (יתרו יט, י) 'והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו' - לאמר - הגבול עצמו אומר להם השמרו מעלות מכאן והלאה, בשעת מתן תורה היו בני ישראל בדרגא גבוהה כזו, שהדומם קרא להם לא לעבור את פי ה', ועיי' באמת 'לא יוכל העם לעלות' (שם יט, כג), שהם הרגישו **שגם הדומם אינו נותן האפשרות לעשות כנגד רצון הרבש"ע**. ואכן זה עבודה קשה להגיע למדרגה זו, שיהיה די לנו במאמר השי"ת שלא נוכל לעבור עליה. אמנם איתא **בתפארת שלמה** (שבועות ד"ה והגבלת) שעל זה מבקשים בתפלת מוסף 'ותטענו בגבולנו', דהיינו שזוכה להיות במדרגה של בני ישראל בעת מתן תורה, שלא נוכל בשום אופן לעבור את גבול השי"ת. וכן יהיה לעתיד לבוא, כמו שאמרו חז"ל (מדרש תהלים מזמור עג) 'לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, היא צווחת ואומרת שבת היום', וכן על כל העבירות כולם, שגם הדומם יתנגד להמרות את דבר ה'.

איתא בגמרא (ביצה כה:) 'חצובא מקטע רגליהון דרשיעאי', ופירש רש"י שחצב הוא עשב ששרשיו נוקבין ויורדין בעומק, ואין מתפשט לצדדין כלל, ונוטעין אותו בין גבולי שדות, 'מקטע רגלי הרשעים ליום הדין, שגוזלין וחומסים ומשיגין גבול, ואין למדין ממנו'. אבל לא רק גזלנים וחומסים, שהרי כל החטאים שורשם בגזל וכנ"ל, ויש ללמוד קיו מהעשב, וכמו שכתב רבינו חננאל (שם) 'הוא מקטע רגליהון של רשעים, כלומר זה עשב השדה שלא נזהר במצות, ואינו נוטה איך ואילך אלא יורד נכחו, והרשעים נצטוו ומפירין ומגניחין דרך ישרה ומעמיקים ועושקים וחומסים', וכמו שהעשב שנטעו אותו ישר אינו נוטה לצדדין אלא יונק ישר, הלא כל הבריה נבראה להתנהג ישר, והאלקים עשה את האדם ישר, ואמנם בעולם הזה יש העלם והסתור שאין שומעים את הצעקה 'שבת היום', ואת הדומם שמגביל ואומר 'עד כאן, אבל יש תביעה על כל אחד ואחד מבני ישראל, שהרי אוזן זו שמעה במעמד הר סיני את הגבול האומר השמרו לכם, אם כן איך איבדת והפסדת את השמיעה, ואתה גונב כוחותי של הרבש"ע לעשות כנגד רצונו, למה אינך שומע איך שהבריה צועקת לא לעבור את פי ה'.

(ס"ג נשא אסרו חג שבועות תש"פ)

יראה היא גדר

יראה נקרא בית כדאיתא בגמרא (שבת לא: דאיהו דרתא וכל התורה תרעה לדרתא, מפני שהוא **גדור במחיצות** **לעשות מה שצוה חפץ**, וזה שכתוב ביעקב אבינו ע"ה 'איש תם יושב אהלים' (תולדות כה, כז), לא כעשו שהיה 'איש שדה' (שם) והפקר - שעושה מה שלבו חפץ, כי מה שהאדם נמצא תמיד תחת עול מלכות שמים **ומאמר השי"ת עליו כחומה**, הרי היראה אצלו כבית.

(רמזי דחכמתא פרי' מקץ לקוטי הרי"מ פרי' בראשית עמ' יג)

בכל חטא נחלש הגדר והחומה

אדם הראשון אמר 'היא נתנה לי מן העץ ואוכל' (בראשית ג, יב), ואמרו חז"ל (ב"ר יט, יב) 'ואכלתי' אין כתיב אלא ואוכל, אכלתי ואוכל עוד. וכי יעלה על הדעת שאדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה יענה בעזות כל כך לפני השי"ת, אלא הפירוש הוא, שאדם הראשון התנצל לפני הקב"ה ואמר נכשלתי ואכלתי פן ואוכל עוד, דהנה האדם כשנכשל לעשות רצונו יתברך בודאי ציווי השי"ת ומאמרו עומדים לפניו כחומה לכל יעבור ח"ו, אולם כשפורץ פעם אחת אזי ניטל ממנו זאת, ויורד בעומק יותר אל הנסיון, ולזאת התנצל אדם הראשון עכשיו שנכשלתי יכול להיות שאוכל עוד, שניטל ממנו המניעה.

(לקוטי הרי"מ פרי' בראשית)

ואמר רבינו שליט"א: ביד כל אחד ואחד לחזק את חומת היראה אצלו, וכמבואר **בפנים יפות** (ראה יב, כג)

שאם יתגבר האדם על יצה"ר פעם אחת כבר נשבר כח היצה"ר ובקל יכבוש אותו פעם שנית, והדברים ק"ו ממה שאמרו חז"ל (קידושין כ.) כל העובר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר, ק"ו במדה טובה מרובה **כשיכבוש אותו פעם אחת בפעם השניה יקל לו, ובפעם שלישית כבר נתהפך הרע לטוב, ונעשית לו כאיסור שאי אפשר לעבור**. וכעין מה שאמר **השפת אמת זי"ע** שמא ששמע בילדותו צעקת **הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע** 'הפקר? עס שטייט דאך לא תגנובו! הרגיש כאילו חומה של אש עומדת מסביב כל דבר שאינו שלו וזועקת 'לא תגנובו'. אכן כדי להשיג מדריגה זו, צריך להיות דיבור של הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע, ושמיעה של השפת אמת זי"ע, אבל אין להתייחס ולא להתרפות, אלא להתחזק ולהתעורר, כי **ביד כל אחד לחזק אצלו חומת האיסור על ידי כל פעם שמתגבר על יצרו**, 'אבד' - אתה מאבד עכשו, ועיי' 'תאבדון' - בפעם הבאה יהיה לך יותר קל, כי יהיה לך יותר עוז וכח כנגד היצר.

(ס"ג ראה תש"פ)

כשהציווי בתוקפו בניקל לקיימו

ברשימות מכת"ק הבית ישראל זי"ע מובא, היה מעשה שאיש פשוט מצא מציאה גדולה והחזירו לבעליו, והגידו זאת **להחידושי הרי"מ זצ"ל** לללא, שהאיש הזה אינו נזהר בשאר איסורים בגניבה וכדומה, **ואמר הוא זצ"ל** שבאמת יש בכל מצוה כמו חומה מנתינתה מסיני, רק אחר כך מחמת היצר הרע התרגלו אנשים לעבור עליהם, ונעשה אצלם קל לעבור, אבל **השבת אבידה** הוא מילתא דלא שכיחא, ולא נתגשמו עוד האנשים, על כן עוד **נשאר אצלם הכח מהמצוה מסיני** (עיי' לקוטי הרי"מ פרי' כי תצא עמ' תטס).

מילי דאורייתא

הכשרת חשוד בהחזרת אבידה

וכתב רבינו שליט"א: העירוני דהרי מפורש בגמרא (סנהדרין כה.) דהחשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב, ופירש רש"י דכיון דמחזיר אותו אבידה הוא, ודאי הדר ביה מחמדת ממון. הרי שהחזרת אבידה הוא הוכחה גם על עבירות אחרות של ממון. וכן נפסק בשו"ע חו"מ סי' לד. ולדברי החי' הרי"מ הנ"ל השבת אבידה אינו ראיה לאיסורים אחרים. ויש להוסיף ולהקשות עוד דהרי קי"ל דחשוד לחמור הוא חשוד לקל (עיי' יו"ד סי' קט סעי' ה), ולדברי החי' הרי"מ אמאי לא חילקו, דאם דיבר הקל מילתא דלא שכיחא לא ייחשד עליו. אלא על כרחך פשוט דלענין חשד הוא חשוד מממון דגזל לממון דאבידה, וכן מכל חמור לקל. ומצד עבירה גוררת עבירה אפילו מקלה יבוא להיכשל אף בחמורה, כמ"ש חז"ל (שבת קה:) היום אומר לו עשה כך וכו' עד שאומר לו וכו', ובוודאי ממון שעבר עליו יביאהו לעבור גם במה דלא שכיחא. ודברי החי' הרי"מ זי"ע אינם אלא לבאר איך יתכן שאדם שרחוק מצדקות ואינו נזהר באיסורים יעמוד בנסיון גדול כזה לרוב הממון שבו, על זה הסביר דלא יפלא שידמן לעמוד בנסיון ככה"ג. אבל בוודאי מי ששב לקיים מצוות התורה, אם הוכחה תשובתו על ידי אבידה, שפיר הוא הוכחה לסילוק חשיבותו ורשעו מכל וכל, דאל"כ הסבירות שיצורו היה גובר ומונעו מלהשיב. ואין להקשות דסוף סוף דלמא נזדמן שהשיב כנ"ל והוי חסרון בהוכחת התשובה, זה אינו, דבלא"ה החזרת אבידה אינה הוכחה מוחלטת [גם לולא סברת החי' הרי"מ דאית ביה חומה דאיסורא], דהרי יתכן שמערים עבור ששיבוהו למשמרתו ולכן כדאי לו להפסיד דם ההשבה עבור זה [וכבר עמדו בזה המפרשים, עיי' פסקי הלכות יד דוד פ"ד מהל' אישות אות רנא, ועיי' חקרי לב יו"ד סוס"י קנז], אך עיקר הכשרתו הוא כיון דחזינן דשב לפנינו, אלא דרבנן החמירו עליו שצריך גם הוכחה עיי' עמידה בנסיון, ובהא סגי לן, ולא לחוש להזדמנות שאינה תמידית.

(עב"ד ח"ב עמ' שב-שג)

לא מחזיק טיבותא לנפשיה

דבר אחד אני מזכיר לכם **שתראו להדבק במדותי**, וידעתם אותו אשר **כל ימיו לא כעס ולא הקפיד על שום אדם, רק הכל בפיוס ובנחת**, וזה בא לו 'עץ' כי היה ענותן ושפל ברך', **ולא החזיק טובה לעצמו** כנודע לכם ומפורסם אצלכם כאשר עשה חינוך לביהמ"ד הנבנה בעיר גור, אמר על פסוק 'ארוממך ה' כי דליתי' מדוע לא אמר ארוממך ה' כי הגבהתי, והטעם, כי **בכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם צריך להיות שפל רוח ביותר ובמאד**, כי חסד הוא דרועא ימינא - וימינו תחבקני, שהוא בחינת קרבת אלקים ממש ביתר שאת, והגבה למעלה צריך להיות יותר שפל רוח למטה מטה, וזו היא בחינת ימין שבקדושה וחסד לאברהם שאמר אנכי עפר ואפר, וידלה' יש לו שני הוראות, רוממות ודלות, ולזה בחר דוד ואמר ארוממך ה' כי דליתי, דהיינו הגם שרוממה אותי הגבה למעלה נשארתי דל, **ואמר בשם מורנו הרב הצדיק הקדוש איש אלקים מו"ה שמחה בונם זצ"ל מפרשיסחא**, משפיל גאים ומגביה שפלים, הגאה גם כשמשפיל אותו נשאר גאה, השפל גם כשמגביהן אותו נשאר בעצמו שפל.

(זכר צדיק יסוד עולם)

מאי חזית דדמא דידך

שמעתי מפיו הקדוש והטהור שר התורה רבן של כל בני הגולה **מרנא ורבנא חדושי הרי"מ זצוק"ל**, שאמר בשם **הרבי רבי בונם זצוק"ל**, בשעה שעולה על דעת מי החשבון **שהוא מכובד וחבירו בזוי**, והאיש הזה הוא במצודה שיאבד עולם הבא, כמו שאמר הרמב"ם (פ"ד מהל' תשובה ה"ד) שהוא **נקרא המתכבד בקלון וחבירו ואין לו חלק לעולם הבא**, יחשוב חשבון אם יאמרו לך הרוג הבזוי הזה, הדין יהרג ואל יעבור, ואמרו (פסחים כה): הטעם מאי חזית דדמא דידך סומק טפי דלמא דחברך סומק טפי, ופירש רש"י מאי חזית דאתה חשוב יותר בשמים, דלמא חברך יותר חשוב בשמים, ומשום זה יהרג ואל יעבור. והאיך אני יכול לומר דאני מכובד וחבירי בזוי, דלפי הלכה יהרג ואל יעבור דלמא חברך חשוב יותר. **ואדומ"ר זכותו יגן עלינו אמר בזה הלשון**: ואני אומר **שיש שלא נבראו כי אם ליתן מים לישראל, ואם עושה את שלו זה תקונו, ואנו אין אנו יודעים אם עשינו את שלנו**, ושוב הוה הבזוי זה חשוב טפי. ע"כ. **ומצוה לפרסם דברים האלו**, כי כמעט רובם ככולם נכשלים בעון זה, בחשבון הזה כי הוא מכובד וחבירו בזוי, ונקרא לפי פסק הרמב"ם המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא ח"ו.

(ספר אקדמות לרבי פינחס הכהן אב"ד סאכטשוב עמ' טו)

אחדות

'לא ראו איש אחיו ולא קמו איש מתחתיו' (בא י, כה), היינו כמו רואה אני את דברי אדמו"ן (כתובות קח:), שאם אין אחדות, היינו שנותן פגם בהנהגת חבירו, אז לא קמו איש מתחתיו. רצה לומר במה שהוא משועבד לאיזה מדה לא טובה והוא תחת המדה ההיא אינו יכול לצאת ממנה, מה שאין כן **אם יש אהבה בין החברים, וכל אחד ואחד חבירי טוב ממני**, שיש צדיק

אחד שאינו מדבר קודם התפלה, והצדיק הזה אומר שחבירו שמדבר וכו' הוא גדול יותר, שאינו מבלבל אותו, מה שאין כן אני, וחבירו אומר שחבירו יותר גדול, שאלולי שהיה מדבר היה משתומם, וחבירי הוא איש קדוש מאוד. וכן היה במצרים דכתיב (בשלה יד, כה) 'ויסר את אופן מרכבותיו', שהסיר אופני ההרכבה והיחוד של השתלשלות הסטרא אחרא ונעשה פירוד, ובקדושה כתיב (יחזקאל א. ז) 'ורגליהם רגל ישרה', ובתורה 'ופניהם איש אל אחיו' (תרומה כה, כ), ונעשה היחוד בקדושה, וזה לעומת זה עשה. וזה 'לא ראו איש את אחיו' שנתקלקלו כל המדרגות ולא היו מקבלים השפעה זה מזה, כמו שנאמר (תהלים צב, י) יתפרדו כל פועלי און, ולכך לא היה להם תקומה מחמת שלא היה אחדות בהם, ולכל בני ישראל היה אור, שהסטרא דקדושה להיפוך, שהיו כל ישראל באחדות והמשיכו כל ההשפעות, ולכך רמזה התורה הקדושה כאן דבר זה.

ובפירוש אמר בזה הלשון, שהדברים עצמם הכריחו אותו לומר, ובלשון לעז אמר עס מיטשעט מ"ך א שטיקיל תורה. וכן שמעתי **מאדמו"ר מפרשיסחא זלה"ה** הפירוש במשנה (אבות פ"ב מ"א) כל שתפארת לעושה ותפארת לו מן האדם. היינו **שדרך חבירו הצדיק הוא חביב לו שמתפאר בו שהוא טוב יותר מדרכו**, ואך שהוא אי אפשר לו לילך בדרך חבירו לפי נשמתו, ובוזה ניכר שהוא דרכו באמת.

(רמתיים צופים מערכת החידושי הרי"מ ז"ע אות ד)

להחזיק עצמו בפנימיות

בקאצקער קוויטעל הביא מה שאמר **החידושי הרי"מ ז"ע** 'די אייגענע נסיונות וואס איז געוועזן ביי כיבוש הארץ, שטייט (שופטים ג, א) 'ואלה הגוים אשר הניח ה' לנסות את ישראל', וועט היינט אויך זיין, און מען זאל זיך נישט איין רעדן אז מען וועט זיך דעמאלטס קענען איין עצה געבען, ניין, ווער עס וועט נישט זיין פעסט אינטער גיגארטעלט מיט דעם פנימיות התורה, וועט פון ווייטען שטיין. ולכאורה אין כונתו ללימוד קבלה וסודות התורה, שהרי החידושי הרי"מ אמר את הדברים לפני קהל עם ועדה ובתוכם גם המון עם, אלא עיקר עבודת ה' הוא בפנימיות הלב, אהבת ה' ויראת ה', ואין הכוונה ח"ו למעשה המצוות, אלא שהקיום תורה ומצוות לא יהיה כמצות אנשים מלומדה.

ירידת הדורות אין הכוונה שח"ו יפסיקו לשמור שבת או להניח תפילין, אלא יקיימו את המצוות אבל **לא ירגישו שקיום תורה ומצוות הוא שורש הנפש וחיות האדם**, אלא יעשו הכל דרך עראי ומקרה ולבם בל עצמם, ואז ח"ו בעת נסיון קשה הרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו כמאמר המשנה באבות (פ"ג מ"ו). **עיקר העבודה הוא עבודה שבלב**, וכמ"ש **האמרי אמת ז"ע** (מכתבי תורה ס"ו צד) 'עיקר היראה היא בלב וכמ"ש וכל הלבבות יראוך', לזכור השם מצוות תמידיות, אהבת ה' ויראת ה' שהם דברים שבלב, לקבוע אותם כיתד בל תמוט בפנימיות הלב.

(עבד"ד חנוכה עמ' קנה)

מסירות נפש

העצה לא להיכשל באיסורים

סיפר הרה"ח ר' משה וואלער ע"ה מו"צ בלאדז שבימי נעוריו בעת לומדו בווארשא אצל **רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל** קרו כמה פעמים דברים כאלו שראו כולם גודל הרגשתו זצ"ל בכל מאכל או משקה, ופעם אחת כאשר הסיר רבינו מלפניו מאכל אחד שלא רצה לאכלו, ונתוודע שהיה איזה חשש של צד חומרא, והר"מ הנ"ל הי' גי"כ בין האנשים שעמדו אז לפניו, ולחשו זה לזה באזניהם מענין הרגשה זו, וכאשר הבין רבינו זצ"ל שהמה מתפלאים ע"ז, אמר להם, תדעו שאין זהו שום מדרגה, וכל אחד מכם יכול להיות לו הרגש זה בנקל, וכך לימדונו בפרשיסחא, והוא בדוק ומנוסה, והיינו שקודם כל מאכל או משקה שיושיט האדם לתוך פיו, יקבל על עצמו בהחלטה גמורה, שבאם ח"ו יש דבר איסור בהמאכל או בהמשקה נוח לו יותר שיוחקן בבליעה זו, ואז מודיעים לו להאדם משמים ע"י הרגשה ברורה שימנע מבלוע האיסור, עכ"ל.

(מאיר עיני הגולה אות רצו)

...

שמעתי בשם **כ"ק מרן זצוקללה"ה מגור [החידושי הרי"מ ז"ע]** שאמר אשר **מו"ר הרב הקדוש מפרשיסחא זצוקללה"ה למד אותם כוונת אכילה בפשיטות**, שעל כל לעיסה ולעיסה יבקש מהשי"ת של יאונה לו ח"ו מאכל של איסור, ויקבל עליו שנוח לו שיהיה נתקן מקודם באם יש בהמאכל נדנוד איסור ח"ו.

(דגל יהודה פר' כי תבא)

מוטב אמות מיתת עצמי

בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, איתא בשם **החידושי הרי"מ ז"ל** שלאדם יש ברירה להינצל לגמרי ממאכלות אסורות אם מוכן למסור נפשו, היינו אם יודע בנפשו שאפילו על איסור דרבנן הוא מוכן להסתלק מן העולם ולא לעבור על שום איסור, **וכן הוא בכל איסור ובכל מחשבה**, אז יש לו סיוע שאכן לא יכשל בשום איסור. איתא בגמרא (עירובין כא:) שרבי יהושע הגרסי היה מכניס בכל יום מים לרבי עקיבא, יום אחד מצאו שומר בית האסורים אמר לו היום מימך מרובין וכו' שפך חציין, כשבא אצל רבי עקיבא וכו' אמר לו תן לי מים שאטול ידי, אמר לו לשתות אין מגיעין וכו', אמר לו וכו' מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי, רבי עקיבא כל ימיו היה מצטער על הפסוק בכל נפשו ואפילו נוטל את נפשו והיה אומר מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו כשהיה זקן מופלג והיה בבית האסורים וכבר עמדו להורגו אעפ"כ היה מוכן להפסיד מדרגה זו שהשתוקק עליה ולמות מיתת עצמו ולא לעבור על דברי חביריו, והכל בשביל ענין הטהרה, נטילת ידים לחולין הוא מפני סרך תרומה (חולין קו.), משהו שבמשהו, תקנה שאינה מדאורייתא כלל אלא מדרבנן, ואיתא (שם) מים הראשונים האכילו וכו', שהלזול בהם גרם למאכל איסור, ורבי עקיבא מסר נפשו על זה, אצל רבי עקיבא היה הכל בטהרה, והשפיע טהרה בכלל ישראל, ומי מטהר אתכם.

(פני מנחם שבת תשובה עמ' ריב)

מסינ"פ למאכל שבת

החידושי הרי"מ ז"ע נפטר בשבת בעת סעודה שלישית, באותה שבת לא היה לו כח אפילו לאכול, וסיפר לי ר' אברהם ברסלר ז"ל - זה סיפור אמיתי ולא ידוע - שאחרי פטירתו בעת הטהרה מצאו חתיכה של קוגעל בפיו, כי החידושי הרי"מ מסר נפשו לאכול מאכל של שבת, מסירות נפש למאכל של שבת.

(רבינו שליט"א ס"ג ויקה"פ פרה כ"ג אדר תשנ"ח)

מסינ"פ עבור האמת

החידושי הרי"מ ז"ע - הרבי הראשון לבית גור, כל פעם שנסע לפרשיסחא ולא לקאונץ היתה לו סיבה לאחד מילדיו, וזה לא היה מסינ"ג לא לעבור עבירות או לקיום מצוות, אלא מסינ"ג על קצה שערה שחשב שיהיה לו יותר בעבודת ה', ועבור זה היה מוכן למסור את ילדיו, בבכורו ייסדנה ובצעירו יציב דלתיה, את להבת המסירות הזו הוא הדליק, וזה מה שהיה בדור הקודם של מקדשי ה' שלא היה כמותו מעולם ואין לה משל, והלהבה הזו הלאה פה, ולהבה זו אפשר לראות אצל הבחורים והאברכים שלנו, **כל דור לפי תנאיו וכל דור לפי מסירות נפשו**.

(רבינו שליט"א בכנס לאיחוד מוסדות גור אייר תשנ"ג ארה"ב)

תורת אמת היתה בפיו

עדותיך שיחה לי

זקני הגאון רבי בנימין ברנשטיין זצ"ל, שהיה מחריפי הלומדים בירושלים, הביא את החידושי הרי"מ על מס' כתובות כשיצא לאור, אל הגאון מקאליש בעל האמרי בינה זצ"ל גאב"ד ירושלים, ועיין בו בהתפעלות גדולה. אחר כך אמר לו שהוא מכיר את הגאון המחבר, וסיפר לו, כי בהיותו אברך היתה אז שאיפה לאברכים הלמדנים לבקר את ר' איטשע מאיר ולדבר עמו בלימוד, וגם הוא עשה כן, והחליט לנסוע לבקרו. הוא התכונן משך זמן בסוגיא מסויימת, למדה בעמקות ובהיקף, ונתעוררו לו כמה וכמה תהיות וספיקות, ואח"כ בא אל החידושי הרי"מ, ואמר לו שיש לו הרבה תמיהות וקושיות בסוגיא, וישב החידושי הרי"מ וביקש גם ממנו לשבת, ואמר לו: הבה נלמד יחד את הגמרא, וכך תוך כדי לימוד עורר תמיהות העולות מתוך הסוגיא, וביארם, עד שתוך כדי לימודם בצוואת, נבהרו ונתבארו כל העניינים, ולא נותר לו עוד על מה לשאול.

(הגשפ" פרי אהרן עמ' מה להג"ר אהרן ברנשטיין זצ"ל ראש ישיבת חיי עולם)

מסכת כתובות עם ספר חיהרי"מ

כ"ק אאמ"ר זצ"ל [רבי דוד דוב בעריש מיזליש זצ"ל אבד"ק אוהעל בעל הבנין דור] היה באותו זמן בחור צעיר לימים, ותיכף נתפרסם ונודע בשערים המצוינים בהלכה בגדול בקיאותו בתור עילוי גדול וחריף עצום, ודודו הגאון המפורסם מוה"ר צא"ע יעקב מיזליש ז"ל אבד"ק לאסק בעהמח"ס חרות יעקב פקד עליו שיכנס לכותלי צאנזער קלויז בטארנא, וסידר לפניו לימודו, שיהיה מסכת כתובות עם הראשונים ועליו החידושי הרי"ם שגור בפיו, וכאשר יברך דוד על הגמרא ילמוד כסדר ש"ס גמרא ותוספות, באותו פרק ישב בהקליז הגאון האדיר ר' יוסף ענגעל ז"ל, וכאשר הכירו זה את זה וירא יוסף בדוד ברכה מאוד, קבעו ביחד שיעורים כסדרן דבר יום ביומו בסדר נשים וקדשים, עד שהיה רגיל על לשונו אלף דפים גמרא ותוס' עם החידושי הרי"ם על מסכת כתובות.

(הקדמת בן המחבר לספר בנין דוד)

הקדמת השפתי צדיק לחי' הרי"מ

בחפשינו באמתחת כתבי קודש הנשארים אחר כבוד אא"ז המחבר ז"ל. מצינו פלפולים וחידושים על ש"ע חושן משפט. לקטנו אחת לאחת וסדרנו אותם בסדר נכון לפי קט שכלינו. וכאשר ידענו כי בכתבי קודש האלו ימצאו הרבה מאשר כתבם המחבר ז"ל בימי חורפו פלפולים וחידושי אורייתא ישמחו ויאורו עין המעיינים בהם. אולם לא ידענו אם כבוד מרן ז"ל לעת זקנתו שם עינו הבדולה עליהם לנפות אותם במהדורא נגינא לעשות מהם חוברות. כאשר ידוע לכל שומעי שמעו כי עבודתו בקודש מדי יום ביומו עלתה למעלה מעלה. ועל שכמו סבל עול אחב"י להושיע להם הן בגופו והן בתפלתו בקודש לכל הבאים בצל קורתו. וכאשר ידענו כי דברי קדשו יקרים מאוד לכל השומעים שמעו, ישימו אותם ללימוד מוסד לעשות הלכה למעשה כאשר יצא מפה קדוש לפלפולא. לזאת מצאנו עצמינו מחויב בדבר לעמוד פתח השער ולהודיע נאמנה לפני המעיינים אשר בעין פקוחה יעיינו בדבריו ולהם משפט הבחירה לדעת את הדברים הנאמרים להלכה. ואת אשר אך לחדודי שמעתתא. ואנחנו לא חפצנו לברור בעצמנו לכלי לשלוח יד בכתבי המחבר אשר יצאו בטרהרה.

פנחס מנחם בהרבני מו"ה ב"א יאסטמאן. מגור. נכד המחבר ז"ל.

(הקדמת השפתי צדיק לחי' הרי"מ חו"מ)

פלפול אליבא דהלכתא

אם היה רצונך ללמוד ביגיעה, היה טוב שתדבק בספר מרן החידושי הרי"מ, כי לכו כלב הארץ, ולימודו כחד מקמאי, ופלפולו נופת צופים, חכו ממתקים וכלו מחמדים, ולא דוקא תשובותי, אלא אפילו פלפולו הוא אליבא דהלכתא, אבל מה אעשה שאין האצטומא של זמנינו מעכלת זאת, ורודפת אחרי מאכלים קלים.

[מתוך מכתב הג"ר עקיבא ליפמנוביץ זצ"ל תלמיד האבני נזר וחסיד גור (נדפס בקובץ פרי גידולים שי"ל ע"י ישיבת חיהרי"ם קובץ ד אלול תשמא). בדורנו זכינו שאור חדש האיר בביהמ"ד, והגאון הגדול רבי זלמן נחמיה גולדברג זללה"ה חשף ידו הגדולה ומכל קושיא ותירוצי מהחיהרי"ם הוציא לאור תעלומה, הלכה למעשה, והמה בספרו משפט ערוך, שי"ל עד עתה ז' רככים]

העמדת בית תלמוד

שם רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל יצא ממש בכל תפוצות ישראל, והאירה הארץ מכבודו, ונתפרסם בכל מקום שמו הטוב בשם דער ווארשאווער עילוי [העילוי מווארשא], והשמיע לקחו בתורת ה' לתלמידים חריפים ושנונים, ומזמן לזמן נתוספו עשרות תלמידים בבית תלמודו, כי דרך לימודו עפ"י החידוד והשינון לאמתה של תורה היה כעין דרך חדש בין הלומדים הגדולים, ונהרו אליו תלמידים רבים מקרוב ומרחוק, מי שעלה בידו להסתפח אל ישיבת רבינו זצ"ל היה נחשב לו לאושר אין קץ, ואם כי היו אז הרבה גדולים תופשי ישיבות במדינת פולין, עכ"ז בכל מקום שהיה איזה צעיר מופלג בלימוד חשקה נפשו לדרך לימודו של רבינו זצ"ל.

(מאיר עיני הגולה אות קז)

לא פרשה ישיבה

גם אחר התחלת הנהגתו לא עזב את דרכו מקודם ללמוד תורה הנגלית עם תלמידים, אף כי אלפי אנשים השכימו לפתחו וטרדותיו עלו למעלה ראש, הן במלי דשמיא הן במלי דציבורא. עם כל זה הנהיג גם אז את שיעוריו עם תלמידים תמידים כסדרן מדי יום ביומו.

(מאיר עיני הגולה אות תקי)

סדר הלימוד והשיעורים

מרן החידושי הרי"מ זי"ע שראה ברבינו [רבי שמואל ארי' לייב ז"ק אב"ד ביאלא גדול] זצ"ל כלי מוכשר לכל השלימות הן בתורה והן בעבודת ה', טיפחו וקרבו והשקיע בו כוחות רבים למען יעלה ויגדל לאילנא ברבא הן בתורה והן בחסידות, ורבונו השתתף בשיעורים שלימד כסדרן מידי יום ביומו, וגם בשיעור המיוחד שלמד מרן החי' הרי"מ עם בני משפחתו והמקורבים השתתף רבינו זצ"ל, ולמד עמו גם שיעור פשוט וגם שיעור עיון, ובשיעור פשוט למד עמו שולחן ערוך אורח חיים ומסכתות הש"ס, וסיפר רבנו זצ"ל שבשיעור פשוט לא החסיר מרן החי' הרי"מ מלתרץ אף קושיא ש"ת חוס', ובשיעור עיון למד עמו גם את השולחן ערוך כדי לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ואכן בין כתבי היד של רבנו זצ"ל נמצא קונטרס חידושי תורה אשר רשם ממה ששמע ממרן החידושי הרי"מ בעת שלמד עמו סוגיא דירך, וסיפר רבינו זצ"ל כי פעם בראש השנה בעת שנכנס להתברך בירכו מרן החי' הרי"מ בברכת 'א לעכטיג יאהר אין תורה'.

וישב על התורה ועל העבודה בצל רבו מרן החי' הרי"מ עד הנישואין שלו בשנת תרכ"ז, וגם אחרי נישואיו קיים בנפשו מאמר המשנה הוי גולה למקום תורה, ונסע לגור הרבה פעמים, ושהה שם הרבה שבועות, ונכנס בכל יום ללמוד פנימה, ולמד עמו את השיעורים תמידין כסדרן, ושהה בנסיעתו האחרונה לגור עד אחרי פורים האחרון בשנת תרכ"ו.

(רמזי דחכמתא תולדות המחבר)

ביטול לראשונים

סיפר איש אחד למדן מופלג תלמיד מובהק של הרה"ג ר' בעריש אשכנזי זל אב"ד לובלין בעהמח"ס נודע בשערים, כי פעם אחת בישוב לפני רבו, בא מאת רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל מכתב ארוך בענין שו"ת להלכה למעשה, כי היו רגילים כמה פעמים להחליף ביניהם חליפות מכתבים בדברי תורה, והנה ראה אז את רבו שהוא מעמיק מאוד בקריאת המכתב, ובאמצע הקריאה נעשו פניו צהובים מאוד, ודיבר איזה פעמים כמו אל עצמו בזה"ל הרבה דברים גדשים יש כאן במכתב זה, ואח"כ כאשר הרבה להלל גדלותו של רבינו זצ"ל, העירוהו תלמידיו הלא כבר קבלתם כמה תשובות מגדולי ישראל ומה הרעש בזה עתה, אמר להם באמת יש להתפלא על הגדול הזה, כי במקום גדלותו שם ענותנותו, כי אחר חידושי הפלאים לאמתה של תורה, מסיים במכתבו בזה"ל אבל מה נעשה וקושיית התוס' עומדת לנגדנו, אבל לומדים אחריה רגילים לכתוב שעפ"י דברי פלפולם מוסלקת קושיית התוס'.

(מאיר עיני הגולה אות תקיג)

להעמיק בדברי הראשונים

כאשר בא רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל לעיר בראדי הלך לקבל את פני הרה"ג ר' אפרים זלמן מרגליות זצ"ל, ושאלו הגאון מה הוא דרך לימודו אם הנהו מחדש חידושי בחריפות ופלפול או ביגיעה ובבקיאות, והשיב לו רבינו כי רוב חידושי תורתו הנם להתייגע בעומקן של דברי רבותינו הראשונים זצ"ל ולסלק מעליהם ההשגות והתמיהות אשר הקשו עליהם האחרונים, כי באמת רק לפום רהיטא נראים דבריהם לפעמים מוקשים, לאשר כתבו דבריהם בקיצור, וזה גרם לכמה מן האחרונים שלא ירדו לעומק כוונתם, ודחו דבריהם על סמך איזה קושיא ופליאה עליהם, אבל כשנעמיק הרבה בדבריהם ובדיוק לשונם הזהב, נוכח לדעת כי הכל גלוי לפנינו ולא נעלם מהם דבר, וכל דבריהם דברי אלקים חיים.

על זה ענה לו הגרא"מ זצ"ל, כי סוף סוף כמה פעמים השיגו עליהם האחרונים בהשגות עצומות, אשר אין שום מקום ליישבם, ומי לנו בין גדולי הראשונים יותר מן הרשב"א, ועם כל זה נמצא גם בין דבריו ענינים נפלאים שנשארו בלי פתרון, ולדוגמא תפס דברי הרשב"א בתשובותיו ח"א סי' אלף רל"ז בענין פלגיני דיבורא אשר הגאון ח' בספרו הוכיח לדעת לעיני כל כי במחכת"ה שגג שגגה גדולה ונעלם ממנו גמ' מפורשת במס' סנהדרין, וסיפר הגרא"מ כי כאשר נדפס ספר הנ"ל, היה הוא עדיין בימי עלומיו, וכאשר ראה התפיסה הגדולה הנ"ל על הרשב"א, נתפעל מאוד ויגע עצמו הרבה עד שעלה בידו להציג את הרשב"א מהשגותיו של הגאון הנ"ל, וכתב אז את כל חידושי בזה אליו, אבל הגאון חשף זרוע עוזו והשיב לו תשובה ארוכה לדחות דברי הצלתו, והוכיחו שוב לדעת כי גם הוא שגה בדבר, והתפיסה על דברי הרשב"א קמה וגם נצבה דלית נגר ובר נגר דיפרקיני'.

וכאשר שמע רבינו זצ"ל כל דברי הגאון ראז"מ, אמר אדרבה מזה הננו רואים עד כמה אנחנו צריכים להזהר מלהשיג על דברי הראשונים ז"ל מבלי עיון וביגיעה גדולה בעומק הענין, כי הלא גם שם דברי הרשב"א ז"ל נכונים וישרים, ולהגאון ח' נזדמן טעות גדול בהבנה הפשוטה של דברי הרשב"א, ונתהפך לו ההוי"א למסקנא, ומאוד יש להתפלא על זה, כי גם איש פשוט בן תורה לא יוכל בטעות כזה.

וכשמוע הגרא"מ את דברי רבינו זצ"ל הפשוטים והישרים נבהל למשמע אזויו ופניו הליכו איזה זמן מרוב התרגשות ואח"כ אמר לרבינו זצ"ל הלא עתה הנני רואה כי דבריכם צודקים ולא אוכל להבין כלל מדוע לא הרגשתי אני וחבירי בדבר הפשוט הזה אז כאשר השיב לנו הגאון ח' תשובתו הארוכה הנ"ל אבל הלא עוד יותר יש להתפלא פלאים על אשר נעלם דבר פשוט כזה מהגאון העצום ח'.

והשיב לו רבינו, כי גם בעינו יפלא על גאון כמותו שייטעה בדבר פשוט כזה, אבל ברור אצלו הדבר שבא לו זה לאשר שם באותה תשובה לא נהר כארזי ככבודו של הרשב"א, לכן נעשו בשגיאה גדולה כזו, והגרא"מ זצ"ל הודה אח"כ כי וודאי בעבור כבודו של הרשב"א בא לטעות כזה הגאון הנ"ל. ועיין ברשו"ת הרי"מ אה"ע סי' כט, בתשובה שהשיב רבינו זצ"ל לאביו הגר"י זצ"ל אבד"ק גור, הזכיר שם דברי הגאון הנ"ל באותה תשובה, וכתב עליו בזה"ל רוב דבריו שם אינם נראין לפענ"ד ח' ולע"ד במכ"ת בהתאמצו להעמיד דבריו נגד הרשב"א טעה טעות גדול בפשיטות ח'.

וכן הזכיר רבינו זצ"ל כל זה בחי' הרי"מ על חו"מ סי' ל"ד אות כ"ו בזה"ל ובספר ח' הרעיש העולם על דברי הרשב"א, וכו', ובודאי שלא היה מזדמן לרב כמוהו טעות כזה רק על ידי שלא נהר בלשונו נגד הרשב"א ז"ל, והראיתי להג' מהר"ז ז"ל בבראד והודה, ותמה על עצמו ועל המחבר איך נעלם מהם דבר פשוט כו', והחייב לשונו ששגג הרשב"א שגגה גדולה כו', ומהתיאם איך חושד לרשב"א ז"ל שא"י מה מדבר, ולע"ז שטעה בהבנת פשט ל' הרשב"א, ונעלם ממנו סוף דברי הגמ' במקומה ח', ע"ש באורך רב.

(מאיר עיני הגולה אות שמח)

חידושי תורה

מאירים בעמקות יותר

דורות אחרונים שאבדנו הכל בעוונותינו הרבים, ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, כמו שכתוב (תהלים קיט, צב) לולי תורתך שעשועי, **מהצורך לקיים שלנו שיאירו פירושי התורה**, שכמו שעין רואה והלב חומד בעינינו עולם הזה (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה), דשורייקא דעינא בליבא תליא (ע"ז כח:), כן אנו מבקשים בכל יום והאר עינינו בתורתך ועל ידי זה ודבק לבנו במצותך, שיהיה נמשך הלב אחר העינים, אחר כך יחד לבבנו כו' בלי פסולת, וכן פירש רש"י ז"ל על ולא כו' אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (שלה טו, לט), **ולואת מאירים לפעמים בדרות אלו דברי תורה בעמקות יותר**, כדי שאולי על ידי זה נזכה להטות לבבנו להשי"ת. וכו'.

(ספר הזכות פר' חוקת)

חידש בכל יום בתלמוד

אחיי ורעיי, מדת הדן נטלה מאתנו איש שהכל בו, מקרא משנה תלמוד תוספתות אגדות, הנה **לבו בתלמוד היה מבעית למי ששמע ממנו עומק שכלו בעיון**, והוגד לי פעם אחד אשר הרב המגיד איש אלקים **סבא קדישא המפורסם מו"ה ישראל מ"מ דק"ק קאזניץ** צוה עליו טרם נסיעתו ממנו לנשואיו בווארשא שלשה דברים, אחד אשר יראה שייחדש כל יום איזה חידוש בתלמוד, שנית אשר יראה ללמוד בשקידה רבה בעל המאור ויראה לתרץ השגות הרמב"ן עליו, והשלישית צוה לו דברים אחדים בעיני התפלה, ואמר לי אשר השני דברים קיים כל ימיו, רק השלישית בעיני בעל המאור לא קיים. **וכל יום ויום חידש בדבר הלכה בעומק שכלו** אשר היה משמח לב השומעים ונשאר אחריו יותר מאלף בוגין כתבי ידות ממש בש"ס ופוסקים ומקרא, ואגדה שלו היה מתוק מדבש גופת צופים. (זכר צדיק יסוד עולם)

דרכיו עם התלמידים וחידו"ת

כמה פעמים קרה **שמרן הק' מקאצק זצ"ל** חקר לדעת סגנון לימודו של **רבינו [החידושי הרי"מ] זצ"ל** ואופן התנהגותו בשעת לימודו, והשיבו הרי"מ לנדשטיין ע"ה מווארשא שהם רואים בחוש עד כמה הנהו רחוק מאוד מהנאה של הגדת חידושי, כי נהפוך הוא שרואים בו אז שברון הלב במדה מרובה, כי עפ"י רוב קודם שנגמר אצלו איזה דבר חידוש בלימודו, הנהו הולך על פי חדרו איזה פעמים הלך ושוב, ופניו בוערות כלפידים, ואח"כ יושב ומגיד להם באימה וביראה מה שנתחדש לו, ובפרט

בעת שהנהו מקשה על מי מהמחברים נראה ממנו ענוה וביטול רב, כי קודם שמוציא מפיו תמיהתו וקושיתו הוא גונח איזה פעמים אנחה גדולה מקרב לבו. ובענין הבנת התלמידים, אינו ממתין עד שיאמר התלמיד שאינו מבין, רק אם נדמה לו שאחד מאתנו מתקשה להבין קצת להבין, הנהו כופל ומשלש ומרבה בהסברות שונות עד שיוכן לכל היושבים לפניו, ומכל שכן כשאחד שואלו מה בתוך הלימוד, הנהו עונה לו בפנים שוחקות ומסבירות אפילו כמה פעמים. וכאשר סיים דבריו, אמר מרן הק' זצ"ל כמתפעל כך כך אני לא ידעתי עד היכן הדבר מגיע [אזוי אזוי, איך האב נישט געוויסט אזוי ווייט].

(מאיר עיני הגולה אות רנד)

כגודל החידוש כך גודל הענוה

סיפר רבי יצחק פייגענבוים שראה לרבו **אדמו"ר מוהרי"ם זצ"ל מגור** כשהיה לומד אצלו, דכל מה שהיה מוסיף לחדש בתורה וחידושו היו עמוקים ונפלאים ביותר, נתרבה אצלו אז מדת הנמיכות והשפלות שהיה מתאנח ולבבו נשבר בקרבו, וסיים כי זה היה סימן לתלמידים, כי מה שהיה מתאנח יותר היה החידוש יותר טוב.

(אור פני יצחק אות צב)

באימה וביראה

כשידבר האבני נזר זי"ע ממרן החידושי הרי"מ זי"ע היה אומר: לעולם לא אשכח באיזו אימה ויראה, בושה והכנעה, ישב היהודי הזה אצל הגמרא.

(מיכאל באחת עמ' מ)

הקדמת רבינו זי"ע לחידושי תורה

רבינו זצ"ל התחיל לקבץ חידושי תורתו ולצרפם יחד על הסדר עוד בימי נעוריו, איזה שנים אחר חתונתו, ובשנת תקע"ו [בהיותו כבן טו"ב שנים], כתב בראש פנקס אחד [חידושי תורתו על מסכתות מסדר נשים] את הטורים האלה בזה"ל: **אלה הדברים אשר חנני הבורא ית"ש ברחמי המרובים לחדש בתורתו הקדושה, ואני תפלה לא-ל חיי, יזכני לעסוק בתורתו לשמו הקדוש והטהור, ויהי' לרצון ולנחת לפניו יתעלה, ולהיות מעבדיו האמתים ההולכים לפניו בתום ובושר ועובדים אותו בכל לבבם ונפשם ומאודם ובכלות הנפש אליו יתב"ש, ככתוב צמאה לך נפשי, ולקיים מה שנאמר את ה' אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק, כ"ד הקטן יצחק מאיר בהרב מור"י יצ"ו לפרט ובו תדבקון לפ"ק.**

(מאיר עיני הגולה אות רנט)

שמונה עשר דבר

עובדא אחת, אשר עשה עלי רושם אשר לא יסיר מזכרי כל ימי, **אודות ספר הנחמד והנעים והקדש בתוך רבבות אלפי ישראל בשם חידושי הרי"ם**, וזה הביאני לחבבו בחיבה יתירה מכל ספרי האחרונים ז"ל, וגופא דעובדא הכי הוה, כשזכיתי לקבל בשנת תרנ"ה פני **גאון הגאונים קודש הקדשים מרן רשכבה"ג מסאכטשוב זצלה"ה** הצעתי לפניו איזו חידושים, ובתוך זה הצעתי לפניו ספק אחד שנסתפקתי, והוא עשה דוהשיב המנתק ללאו דגזילה אי מיפסל העשה מחמת מצוה הבאה בעבירה, וכו', או דנימא כיון דעיקר קפידא דרחמנא על פועל היוצא ממעשה, לא שייך לומר שהמעשה יפסל המצוה מחמת דבא בעבירה, זאת הצעתי לפני גאון הגאונים הנ"ל זצלה"ה, ולפי הראותי הסכים לסברא זאת ונהנית.

ובתוך כדי דיבור אמר לי בפה קרשו לעיני בספר חידושי הרי"מ חולין ופסחים. ולא היה תחת ידי ספר חידושי הרי"מ לעיני בו, אז אמרתי בלבבי אי"ה כשאבוא לביתי אחפש בספר חידושי הרי"ם חולין ופסחים למצא מקום שרמז לי הגאון זצלה"ה.

וכשנתפרדתי מאצלו שאל לי אנה אנכי נוסע, אמרתי לו לעיר ווארשא לרגלי מסחרי, אז בקש מידי בקשה קטנה היות כי בזו הימים שוכן בווארשא לרגלי מחלתו ולדרוש ברופאים ה"ה **הגאון האמתי רבי אליהו דוד תאומים** [זצלה"ה] **אבדק"ק מיר** [ובסוף ימיו היה ראבדק"ק ירושלים טובב"א], לקחת אתי אגרת חתום ולמסרו ליד הגרא"ד זצלה"ה, ובבואי לווארשא לחדר משכן הגאון הנ"ל, מצאתי יושב בחבורת ת"ח, ועבר אז שיחה ביניהם אודות גדולי פולין, אז שמעתי מפיו הגאון הנ"ל, כי שלשה הוא יודע, **שלשה אבות התורה, ה"ה בעל חידושי הרי"ם זצלה"ה והגאון בעל ישועות ישראל זצלה"ה ואחריו הגאון מסאכטשוב זצלה"ה**, ואנכי עמדותי מרחוק כי לא הרהבתי בנפשי עוז לקחת חבל ביניהם, אבל הגאון הנ"ל הרגיש כי באתי לאיזו דבר נחוץ, אז שאל לי מה שאלתי ומה רצוני, עניתי כי יש לי אגרת חתום מהגאון מסאכטשוב זצלה"ה, וכששמע יוצא מפי שם הגאון מסאכטשוב קם מכסאו באימה ובכבוד ונתכבדתי לקחת חבל במשתה הטעה, אז שאלתי אם הספר חידושי הרי"ם נמצא במדינת ליטא, וענה לי כי הספר אינו בנמצא, אבל הוא בעצמו עיין הרבה בספר הנחמד הזה.

אבל על זה נתפלא הפלא ופלא מה שראה בחידושי הרי"ם חולין ופסחים [בסוף שו"ת הרי"מ חיי לפסחים לב (ד"ה אמנם י"ל) ובחידושי חולין (ד"ה ד. ד. ויראה דהכא)] חידוש אחד בשם בעל המאור דהאכול חמץ בפסח אף דמתחייב כרת מ"מ קיים העשה דתשבייתו, וזאת הוא פלא. ולא ביאר לי הגאון תוכן הפליאה, אבל אנכי הרגשתי כוונתו, מה שיש להתפלא, והוא דדברי בעל המאור (ג. מדה"ר) הוא דוקא אליבא דרבי שמעון דס"ל דחמץ לפני זמנו מותר, ס"ל, דמותר באכילה לגמרי, ואף דאיכא עשה דתשבייתו, מ"מ יכול לקיים העשה דתשבייתו בגוף האכילה, ולא כשיטת התוס' (פסחים כח: ד"ה ר"ש) דאף לר"ש אסור באכילה, דתשבייתו משמע שלא ע"י אכילה, אבל היכן נמצא בבעל המאור דהאכול חמץ בתוך הפסח דמתחייב כרת, שיקיים עשה דתשבייתו, ובפרט דאין לך מצוה הבאה בעבירה גדול מזה. והודה הגאון כי זה כונתו. ומצוה לישב דברי חידושי הרי"מ הנ"ל.

אז תיכף ומיד עלה על רעיוני ישוב נכון, וספרתי להגאון הנ"ל כי באותו יום שאלתי להגאון מסאכטשוב זצלה"ה אי עשה דוהשיב היכי דבא ע"י עבירה, אי מפסל העשה דוהשיב ע"י עבירה, כיון דעיקר קיום המצוה הוא התכלית חזרת קרן לגול, והוא השיב לי לעיני בספר חידושי הרי"ם חולין ופסחים, ובלי ספק היתה כונתו באותן הדברים מה שכתוב בשם בעל המאור הנ"ל.

והכי מתפרשים דבריו, דלשיטת בעה"מ דלרבי שמעון דס"ל דליכא לאו לפני זמנו, אין שום מניעה באכילה מחמת עשה דתשבייתו, דעשה דתשבייתו אינו גוף המצוה המעשה דהשבתה, אלא תכלית היוצא ממנה שלא יהא נמצא החמץ בעולם, א"כ כל היכי דאין המעשה גוף המצוה לא מפסל מחמת מצהב"ע, ואף לדין באוכל בתוך הפסח אף דמתחייב כרת, מקיים עשה דתשבייתו, ומדברי שמעון נשמע לרבנן. אז אמר לי הגאון הנ"ל, כי בלא ספק זה היתה כוונת הגאון מסאכטשוב זצלה"ה מה שצוה לעיין בחידושי הרי"ם פסחים וחולין.

ועובדא זאת עשה עלי רושם נעים וכביר, אשר אין ידי לתאר בעט, **וקבלתי על עצמי לחקור ולעיין בס' חידושי הרי"ם עד כמה שעיוני מגעת**. וחברתי קונטרסים שונים על ספר הנחמד הזה, וזה יצא ראשונה אשר פי יקבנו בשם שמונה עשר דבר, כולל י"ח דברים שהעליתי מתוך דבריו דברי אלקים חיים בקונטרס מצה של חדש [שו"ת הרי"מ יו"ד סי' יט], ודי' יתן ודברי ימצא חן בעיני לומדי חורה שלא לקנטר וזהו יהיה שכרי.

(מתוך הקדמת ספר שמונה עשרה דבר למו"ה מרדכי יוסף - פיעטרקוב תרע"ב)

מסכת בעל פה

ה' מרגלא בפי זקנינו מור"ר [החידושי הרי"מ] ז"ל להזהיר לכל אחד שיהיה לו דביקות עם סדר משניות שיהיה שגור בפיו ותמיד יחזור עליהם, שיחזור כל אחד סדר משניות בעל פה או על כל פנים עשרים דפים גמרא, שיהיה פנימיות לבו דבוק בהם, ויקיים בו הכתוב (משלי ו, כב) בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחק, אזי תורה מגינה ומצלי.

... (שפתי צדיק פר' דברים אות כד ולקוטים אות יד)

יש לנו קבלה **מהחידושי הרי"ם זצ"ל**, שכל אחד יהיה שגור בפיו מסכת אחת בעל פה ממש, והיא טובה גדולה למאוד בזה ובבא. ובחייו כל התלמידים שלו שלמדו אצלו עשו כן.

(שו"ת רבי שאול משה מויערשוב זצ"ל סי' קטו)

עשיה מחמת ציווי ה'

החידושי הרי"מ ז"ע אמר שיש לדון קל וחומר לטובה מחטאם של נדב ואביהוא, מה אם קדושים אלו שאמרו חז"ל שהיו גדולים ממשו ואהרן (ויק"ר יב, ב הובא ברש"י י, ג), ונכנסו לשרת בקודש מלאי התלהבות ודבקות, ועשו לשם שמים עם כוונות ויחודים וסודות במעשיהם, עד שהתורה מעידה עליהם שלא היה בהם שום חסרון מלבד 'אשר לא צוה אותם', בכל זאת נענשו כל כך, אם כן כל שכן המקיים מצוות רק כי נצטווה, אף שהוא עני בדעת ואינו יודע טעם המצוה כלל, ואינו יכול לכוון שום כוונות, אעפ"כ חביב הוא לפניו ית"ש, כי עיקר המכוון בעשיית מצוות הוא מחמת הציווי (ע"י שפי"א שמיני תרל"ט ועוד, ולקוטי הרי"מ עמ' רחצ). ורבוה"ק ז"ע הרבו לחזור על דבה"ק.

והנה לכאורה היה יתכן לומר שרק לאנשים גדולים כאלו, ובמקום קדוש שבעולם כקודש הקדשים, מחמת גודל השלימות, לכן אפילו בחסרון פרט זה נפסל העבודה, ובמיוחד בעבודת הקטורת שאמרו עליה 'ואם חסר אחת מכל סמניה' וכו', אך מהיכי תיתי לילף מינה לכל איש שפוט שעושה מה שנצטווה, שעדיף וחביב ממכוון כל הכוונות (ע"י הלשון בשפ"א שמיני תרנ"ט ובשפתי צדיק אות טז).

אלא ודאי הציווי אינו דבר נוסף על כל אלף אלפים כוונות העמוקות שיש במצוות, והמחסור רק חיסר פרט אחד, אלא **הוא מהות ושורש המצוה**, ואפילו בעלי מדרגות והשגות גדולות, באם נחסר להם הציווי חסר העיקר, לפי שהתבטלות לרצון הבורא ית"ש וקיום מצוותו בביטול גמור, הם הם עיקר שורש העבודה ומעלתה.

וזה דכתיב בחטא אדם הראשון [וכידוע חטאו הוא שורש לכל החטאים והוא החטא שזכר ראשון בתורה] שאמר הנחש (בראשית ג, א) 'אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן, וכבר נתחבטו המפרשים כי לכאורה הוסיף חומרא וגדר על ציווי השי"ת ומה החסרון בכך, וברש"י פירש שהיה רק כדי ליכנס עמה בדברים. אך **החידושי הרי"מ ז"ע** ביאר שאמנם הנחש החמיר על ציווי השי"ת וגדר גדר נוסף, אך בד בבד הוסיף תנועה אחת של ביטול 'אף כי אמר' וכאומר ומה בכך שאמר - 'וואס איז דען אז השי"ת האט געזאגט, **וע"י קרירות זו נמשך החטא והטיל בה זוהמא** (ע"י שבת קמו). ובכתבי חסידים כתבו שהחידושי הרי"מ ז"ע אמר 'מען דאריך זיך זייער אפתייען' שלא לצנן אחרים בתנועת ביטול, ושלא יתקרב בעצמו ע"י הינף יד של אחרים, כי אפילו מתוך תנועת קרירות קלה, יכול לימשך אח"כ חטאים גדולים (ע"י לקוטי הרי"מ פר' בראשית עמ' כב).

וזהו הענין שמצינו בפרה אדומה שהיא חוקה בלא טעם כדכתיב 'זאת חוקת התורה', ובפשטות הכוונה שלרוב גדלותה וחשיבותה אין אנו משיגים טעמה. אך ע"ד העבודה י"ל שמכיון שהפרה באה לכפר, על כן דייקא ע"י קיום המצוה כחוק בלי טעם יתקון שורש החטא, כי בזה יודגש יותר ענין קיום המצוות רק מחמת כי כך ציוה הבורא ית' ולא משום טעם [וזהו הלשון 'להוציא מלבן של צדוקים' שאין אנו מקיימים המצוות לפי הבנת שכלינו, כי גם הצדוקים מקיימים התורה אלא שנותנים מקום גם להבנת שכלם באופן קיום המצווה ופירוש כוונת התורה]. וכמו שתמהו בגמרא (ר"ה טז). על השאלה 'למה לתקעין' הרי 'רחמנא אמר תקעין, והגם שרב סעדיה גאון כתב בזה עשרה טעמים, ויש סודות וטעמים נשגבים במצוה זו, מ"מ מה שאנו מקיימים המצוה הוא משום שרחמנא אמר תקעו (וע"י דרשות חת"ס ר"ה שנת ת"ר דף י טו"ד).

(רבינו שלט"א פרשת שמיני פרה תשע"ו)

שבת קודש

כל שבת מתחדש ענין אחר

בכל שבת ושבת השמיע את קולו בקודש יתכף לאחר תפלת ערבית, את גודל קדושת השבת, ושהאדם יכול להיות נושע בשבת שינחול הקדושה, ושיתוסף עליו יום יום ובכל שבת ושבת, בדברים היוצאים מן הלב.

(זכר צדיק יסוד עולם)

...

וראו להתחזק ולישאר בקדושת שבת שיהיה של קיימא, ממילא אחר כך בחול יהיה העבודה בעומק יותר, ואחר כך שבת קודש העליה יותר, וכל ימי האדם כן, **ואל יחשוב אדם ששבת זה הוא כמו השבת שהיה, זה אינו, רק כל שבת ושבת מתחדש ענין אחר**, וכל אדם שנברא קצוב לו הימים מה שיעבוד בכל יום ענין אחר להשי"ת, וזהו 'בכל יום יהיו כחדשים', כי האמת כן, וממילא השבת קודש גם כן כן.

(ספר הזכות פר' תרומה)

לצאת מקליפת נוגה

שמעתי מפיו של **אדמו"ר חידושי הרי"מ ז"ל** שאמר, משום זה אומרים זה השבח [מלאים זיו ומפיקים נוגה] בשבת, כי בקדושת שבת יכול כל אחד לצאת מן קליפת נוגה, ויותר לא אמר.

(ספר אקדמות לרבי פינחס הכהן אב"ד סאכטשוב עמ' טז)

יום השביעי משבח ואומר

שמעתי מפה קודש **זקיני** [החידושי הרי"מ ז"ל] כשהיה על נשואי קודש שעשה הרה"ק באסטילא שנתאספו כמעט כל הצדיקים, שמע **מפ"ק הזקן מרן רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל** [האזהב ישראל מאפאט], על יום השביעי משבח ואומר כו' לפיכך יפארו ויברכו כו', כי הקב"ה רם ונישא, ומי יוכל לגשת ולשרת בקודש ולהגיד שבח של הקב"ה, אך גודל מעלת השבת קודש יקר מאד ונורא, וכשיום השביעי פותח ואומר מזמור שיר וכו' טוב להודות, לפיכך יפארו ויברכו - **אזי ניתן רשות לכל היצורים להודות לפניו יתברך שמו**, דעל ידי ששבת קודש מעורר שטוב להודות נפקח עיני הבריות שיוכלו להודות. ואמר שמתיקות התורה לא זו מפה קדשו ה' רביעי שנה.

ומידידינו דוד צבי ע"ה מביאלא שמעתי ששמע מזקן חסיד שהי' שם על נשואי הנ"ל, שסיים הקדוש ממעזיבו על זקיני זצ"ל **דער יונגערמאן הוא כולו שבת קודש**, ומשכו שירקד עמו, וזקיני זצ"ל בענותנותו לא סיפר הסיום.

(שפתי צדיק פר' בשלח אות לה ופר' אמור אות לב)

הבושה מנקה לפני כניסת השבת

נקרא קבלת שבת, היינו שיכניס את השבת, שיעשה מקום בעצמו שהשבת יוכל ליכנס בו, והיינו להסיר את הרע מה שאין השבת יכול לשכון בתוכו, כמ"ש 'וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים', ובאמת שהשבת בעצמו גם כן מסיר את ערלת הלב, ומכל מקום **נצרך שיקבל את השבת ולהכין את עצמו לזה**, והאר"י ז"ל נתן עצוה לזה **בושה שיבוש את עצמו מהשבת הבאה, והבושה הזאת שורף ממנו את הפסולת והרע המיצר אותו, ואחר זה יוכל ליכנס בו קדושת השבת**. וזהו שנאמר (תהלים ז, א) 'אש לפניו תלך ותלהט סביב צרי', אז מען גייט דערפרייער מיט א התלהבות און מען פארברענט אלע גימיינקייטען, איז דער נאך 'האירו ברקיו תבלי' שיינט דער שבת אין איהם אריין, שאם הולכים עם בושה, מתביישים ואומרים מה מחותן אני עם השבת, לוקח אותה השבת יחד עם בושות.

(ע"י לקוטי הרי"מ ח"ב עמ' קד ד"ה נקרא ועמ' קה ד"ה הרבי מקאצק ועמ' קו ד"ה הנה)

תורת החסידות

והנה המפורסמים אין צריכים ראייה, והכל יודעים כי אביו זקנו הקדוש ז"ל היה גאון גדול בפלפול ובחריפות, וכל העולם בפניו כקליפת השום, וכמו שהיה מבני עליה בפלפול הלכות, כן ממש חידושי תורה ודור דאורייתא היוצאים מפיו הקדוש בחסידות, היו גם כן בחריפות גדול, כי **לא מצאתי בשום ספר מספרי חסידות הקדושים חריצות גדול כלימודו**. אף על פי כן מעט מזעיר הבנתי, ומה שלא הבנתי קיימתי 'אם בחקתי תלכו' (ויקרא כו, ג) ופירש רש"י שתהיו עמלים בתורה, ויגעתי, ותהלה לא-ל מצאתי טוב טעם ודעת.

(דער קאצקער קוויטל)

...

כמו בלימודו וחידושי תורתו בנגלה, כן בנסתר היו חידושי תורתו מתוקים מדבש ונופת צופים, והיה ממש מעיין הנובע פה מפיק מרגליות, **וכל הגה אשר יצא מפיו היה נשאר חרות בלב השומעים זמן רב אחר כך**, וכל גדולי החסידים מתלמידי פרישסחא וקאצק כאשר באו אחר כך אל רבינו זצ"ל להסתופף בצלו, השתוממו למשמע אזנם, כאשר האזינו את פניני **אמרותיו היוצאים מפיו הקדוש בהתרגשות רשפי אש**, וכולם אמרו **כי עוד לא ראו ולא שמעו כזאת**.

סיפר הר"ר בנימין אליעזר ז"ל [חתנו של רבינו] כי כאשר בא אחר פטירת רבינו זצ"ל להסתופף בצל **אדמו"ר מאלכסנדר זצ"ל** אמר לו בזה"ל: כולכם לא ידעתם את גדלו של רבינו זצ"ל, וכמה פעמים כשאמר דברי תורה היו נראים כמובנים לכל, ובאמת היו טמונים בהם דברי קבלה עמוקים מאוד, אך הוא זצ"ל ברוב גאונו **היה לו כח להלביש דברים גדולים מסתרי תורה בלשונות פשוטים**, ותדע כי פעם אחת שמעתי עליו מפ' **הרבי קאצק זצ"ל בזה"ל העולם מחזיקין אותו לגאון בנגלה, ואני אומר כי לפי גדלו בחכמת הנסתר נראית קטנה מדיגיתו בנגלה**, עד כאן לשון קדשו.

(מאיר עיני הגולה אות רס-רסא)

מוסר עצמו על דברי תורה

איתא בגמרא (ב"ק סו:) כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו, ופירש **אא"ז מו"ר ז"ל [החידושי הרי"מ ז"ע]** הטעם, כי כל תלמיד חכם המייגע עצמו ומחדש תורה מכל מקום הוא גוף חוצץ בצד מה מהתורה"ק בעצמותה, לכך נזכר שמו על הלכה שזכה פלוני, מה שאין כן **המוסר נפשו הוא כמאן דליתא ממש וכל חייתו נדבק בתוה"ק בכל אפשרות לכך נעשה מזה התוה"ק עצמה בלי שום גוף כלל**. וזה שבח להם משום שהיו מוסרים עצמם על דברי תורה לא שייך לומר דבר זה שממיהו על דברם בכללי בתורה ממש, ואמרינןו משמא דגמרא, שהם עצמם הם התורה ואין להם שם בפני עצמם כלל. שעל ידי מסירות נפשו נכלל בכנסת ישראל ואין שייך לקראו בשמו. וכן הי' גבי מרע"ה, הגם שהי' תמיד מלא דבקות, מכל מקום נקרא מחציו ולמטה איש, וכמשור נפשו עבור כלל ישראל במחני נא, זכה להידבק כולו, שלא נקרא בבחינת איש רק הוא התוה"ק ממש, לכך נאמר ואתה תצוה, ואתה הקרב, שהוא ממש התוה"ק, ודברי פי חכם חן.

[שפתי צדיק תצוה יד במדבר אות כה עשי"ת אות ד. בספר עני בן פחמא עה"ת שיי"ל תשע"ז מכת"י פר' תצוה עמ' נה, הביא מאמר הנ"ל, והקדים שאמר לו **הרה"ק רבי אברהם מפאריסאוו ז"ע** אגיד לכם דבר אחד מהח"י הרי"מ אשר **צריכים לעלות על ההרים לשמוע דבר יקר זה**. עי"ש. ומאמר זה נתקיים ברבינו החידושי הרי"מ ז"ע אשר רבים מחידושי תורתו מתבדרי בבי מדרשא בלי שם אומרים, ואכמ"ל]

חסיד חוזר ובודק מעשיו תמיד

ולא עם הארץ חסיד (אבות פ"ב מ"ה), דהנה מדרך החסידות להרהר ולחוש כל פעם על המעשים טובים שעשה, דמכל מקום **אולי לא היו כראוי עוד**, והגם שאחר כך השתדל ליישר את מעשיו ביתר שאת, עם כל זה חושש עוד אולי עדיין לא היו עוד כראוי וכנכון, וכן הוא תמיד, מה שאין כן באם אינו עושה כן, לא יכול להגיע למדרגת החסידות. והנה מצינו ברז"ל בכמה מקומות שלאחר אוקימתא חזרו ושאלו או אינו, ולפעמים גם אחר האוקימתא מצינו עוד דמתקיף עלה רבי פלוני, ושוב לאחר מסקנת הגמרא מצינו לפעמים בתוס' שהקשו שוב עלה, ולפעמים גם אחר תירוצם של התוס' בזה מצינו דהקשה עוד הרש"א עלה, ולכן **העם הארץ שאינו לומד את הגמרא ואינו יודע מענין 'או אינו'**, וסובר תמיד שמעשיו הטובים ופעולותיו המה באמת טובים וישרים, על ידי זה לא יכול להגיע למדרגת החסידות. (וילקט יוסף דברים של החסיד רבי"צ אסטרוארע ז"ל ששמע מההרה"ם זי"ע אות מא)

ב' מכתבי קודש מרבינו החידושי הרי"מ זי"ע

יסודות בדרכי החסידות

ב"ה יום א' ואתחנן שנת תר"ד לפ"ק.
שלום וכ"ט לזוג' הצנועה מרת פייגעלע תחי', ולבני מו"ה אברהם מרדכי שיחי' לאו"ט, ולחתני ר' בנימין לייזר שי', ולחתני ר' זנוועל שי', ולבנותיי ולנכדיי שי', חים ושלום וכ"ט.

באתי בשלום בעזה"י יום ועש"ק להורבשיב כחצות היום, ובא ר' מרדכי קלמן שי' והפציר בי מאוד להיות אצלו שי"ק, ונסענו לדובענקי והיינו פה שי"ק, והיום אני נוסע לבראד, ה' יולייכו שלום ויחזירו לביתי לשלום. ר' ... כתב לכאן שאני נוסע לסאדיגורע, לא ידעתי מה ראה לשטות כזה, מי פתי הגיד לו דבר אשר לא דברתי ואיני זוכר כלל, אולי אמרתי כשאהי סמוך איזה פרסאות מועטים אסע דרך שם, וגם זאת איני יודע, וכסיל מרבה דברים לעשות רעש אצל החסידים, כי זה דרכם כעת הזאת מגמת כאו"א רק להגדיל רבו עד לשמים, ויתר הדברים אגב אצלו, ה' יטע בלבינו נקודה אמיתית לעבודתו, ולהעביר האלילים מן הארץ הסובבים כחוט השערה מן האמת אשר כמעט אינו ניכר. תראו להתמיד בלימוד, ולהיות החפץ והרצון אמת לעשות רצון השי"ת, אשר הודיענו בתורתו, וה' מסייע להולכי בתום, וזולת זה הכל הבל.

ומה שאדם פועל אצלו איזה נטי' לטוב ע"י ישוב הדעת טוב הדבר הרבה יותר מע"י כוחות התפלה, כי בזה יש הרבה דמיונות שוא ע"י הרתיחות התפלה, ואינו דבר של קימא כלל, לא כן ע"י ישוב הדעת שמברר אצלו הטוב לטוב, הגם שאינו מרגיש בעצמו כ"כ, יש לו לשמוח בהמעט אשר אינו מביא לידי גסות הרוח כי זה הוא העיקר, כי טוב ארוחת ירק וכו', וה' יתן לכם ברכה ושלום וכ"ט.

דברי אביכם הק' יצחק מאיר

דברי שלום ואמת

ב"ה אור ליום ועש"ק ט' ניסן תורה לפ"ק.
חים וברכה ושלום וכ"ט לידידי הרבני מ' יוסיל וטוב והשלום לידידי נפשי הרב מו"ה אלעזר נ"י ולכל הידידים שליט"א.

הגני להודיעכם משלומי ב"ה, ואבקש מכם הגם כי גולה ומטולטל אנכי ע"י גרשת דוברי שקר משנאת חנם על לא חמס בכפי, נא מאוד שלא לצאת לריב עם

שום אדם עבורי או לדבר קשות, רק למשוך בדברי שלום ואמת ואהבה, כי כולנו בני אברהם יצחק ויעקב, ולא הוצרכה התורה להזהיר ואהבת לרעך, לא תשנא וכו', על אנשים אחים ורעים, בפרט בחג הקדוש הבע"ל אשר הוא ראשית היות עם ה', ומתעורר זכירת חסד נעורים אהבת כלילותינו, יתן ה' שיתעורר גם בלבנו התחלה זו להיות שפת אמת תהיה לעד, אשר הוא זמן פדות נפשינו, ושלא להעביר בהבול וריק ח"ו בימי חגנו, ועכ"פ להכניס במעמקי לבנו ידיעה זו ברורה, עיקר בריאותנו לעשות רצון יוצרנו ולעבוד בכל לב ונפש **ולהשגיח היטב על כל הלאוין והעשין העוברים בכל יום על האדם בכל העסקים ביושר כראוי**, תקבלו חג הקדוש הבע"ל בשמחה וכ"ט כחפץ ידידכם דור"ש הקטן יצחק מאיר

מכתב הרה"ק רבי בנימין מקאצק זצ"ל מדברי רבינו החי' הרי"מ זי"ע - כל קבוע כמחצה על מחצה

ב"ה יום א' מסעי תרכ"ב לפ"ק קאצק
החיים והשלום וכ"ט לכבוד ידידי רעי האברך המופלג החסיד מו"ס נטע נ"י שלום וכ"ט.
זה זמן אשר רציתי לכתוב לך דברי שלום, אך דחיתי מיום ליום מטרדת לימוד וטרדות החסידות והמסחרים אשר ידעת כי כעת אני מעט עוסק במסחר אך לא למותר, ת"ל אתי החיים והשלום וכ"ט, זה איזה שבועות אשר אני יושב על הכלים תודת לה' על זה, ויעזרני עוד בטובו על עתים הבאים עלינו לטובה. **אכתוב לך ידידי איזה דברים אשר שמעתי אשר המה נצרכים לכל אדם לידע, שאמר שטוב מאוד לאדם שיקבע במחשבתו מעט מה עכ"פ, ולא יובטל אף כאשר ירבה עליו הרע, כי כל קבוע כמחצה על מחצה.** ידידי, לו יש בידו ובכוחו לדבר על הכתב, כי עתה כתבתי לך תורת אשר שמעתי באלה השבתים אחר החג, תאמין לי אשר זמן רב לא שמעתי דברים כמו **אלה אשר יכנסו בכל חדרי בטן**, אך הלא כאלם לא יפתח פיו אנכי על הכתב. ואצפה לראותך פה אל פה כי עתה פה אין לי עם שום ב"א לדבר, כי זה כבר ספרתי אשר אני בביתי ביחידות ואין לי עם מי לדבר וכעת עוד יותר. ידידי שמחני בדברי שלום כי לפעמים המה למזכרת היחידות.

ידידך הדו"ש באהבה בנימין

ההמשכה אחר שורש הקדושה

בשפת אמת ליקוטים (פרי ויקהל) מבאר מה שבפרשת כי תשא קודם החטא נזכר ציווי המשכן קודם למצות השבת, ובפרשת ויקהל מצות השבת קודמת למשכן, וכתב שכבר קדמו בזה **החידושי הרי"מ ז"ל** בכתביו (ספר הזכות שם) בלשונו הנסתר, כי המשכן הוא בחינת נעשה, והשבת היא בחינת נשמע, וקודם החטא היה הרצון שע"י נדבת המשכן שהיא אתערותא דלתתא יזכו למעלת השבת, אבל אחר החטא אי' קלקלתם נעשה הזהירו בנשמע, ואין הפירוש שנשאר רק נשמע לחוד, אלא שע"י בחינת נשמע שהיא ההתעוררות מן השמים יכולים לתקן גם את הנעשה, ולכן בפר' ויקהל נצטוו מקודם על השבת. הרי שנחתדשה אז דרך שיהיה האדם נמשך ומקשר עצמו אחר ההתעוררות שבאה מלמעלה.

ועל דרך זו יש לפרש מה דאי' **בשפת אמת** (שקלים תרנ"ג ותרנ"ה) בשם **החידושי הרי"מ ז"ל** על עשרים גרה השקל, כי גרה הוא לשון המשכה, מלשון גָרָה, והיינו שנדבת השקלים היא הנתינה עצמה, וענין גרה היא ההמשכה והגריה, שהאדם נמשך אחר זה, והעיקר אינו הנתינה גופה אלא הרושם שנמשך ונשאר מזה אחר כך אצל האדם.

גם **החידושי הרי"מ ז"ל** ייסד משכן ומקדש, וכל הבאים אחרינו נמשכים ונגררים מכוחו, והרי נקרא כן בשם גָרָה, מלשון גָרָה וגריה, ענין המשכה, גם מִשְׁכָּן הוא מלשון מִשְׁכָּנָה. יש לראות שתהיה המשכה וגריה מכוחו של החידושי הרי"מ ז"ל, ויום ההילולא מסוגל לזה. זכותו יגן עלינו.

(הרבי הפני מנחם זי"ע - כ"ג אדר א' אור לה' ויקהל שקלים תשנ"ה, בביה"ס בחיפה אחר מעריב - אוצר דרשות ח"ב עמ' קו)

שואלין ודורשין - פנימיות הענינים

הבית יוסף בתחילת הלכות פסח דן באריכות בענין שואלין ודורשין בהלכות החג שלשים יום קודם לחג, ומבאר שצ"ק הטעם בזה הוא משום שנדרש זמן רב לבדיקת הבהמות מכל מום כדי שיוכשרו לקרבן, שנפסלות אפילו במום בדוקין שבעין. בזמן הזה אין קרבנות, אבל בדיקת החמץ במלחמת היצר אורכת זמן רב, והיא קשה יותר, כי אם מוצאים מום בבהמה אפשר לקחת אחרת לקרבן, אך את עצמו לא יכול להאדם להחליף, ועליו לנקות את החמץ ולהתמודד עם מומי נפשו וחסרונותיו. ונדרשים לכך הרבה יותר משלשים יום. איתא 'החודש אשר ישועות בו מקיפות' ופי' בספרים לשון הקפה, שמן השמים מלווים לאדם אפילו שעדיין אינו ראוי. לא מדובר דוקא בניסים, אלא אף במלחמת היצר, שהרי כך היה ביציאת מצרים, שנאמר 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה', שזכו להגאל על דעת שאחר כך יעבדו את ה'.

החידושי הרי"מ זי"ע מביא את מה דאיתא בגמרא שרבי אלעזר בן ערך קרא 'החרש היה לבס' במקום 'החודש הזה לכם', שנתחלפו לו האותיות הדומות בצורתם, שבין אות ד' לאות ר' קיים שינוי קטן וכן בשאר האותיות. גם בין תיבת חמץ לתיבת מצה קיים הבדל קטן, השינוי שבין אות ח' לאות ה', והרי זה רמז שאין צורך בשינויים מלבבם וירא אליכם כבוד ה'. יש להבין מהו אותו יצה"ר, ורבותינו זי"ע פירשו בכמה אופנים, **החידושי הרי"מ זי"ע** פירש יצה"ר של מריבה ומחלוקות, שיעבירוהו וירא כבוד ה', שכאשר נמצאים יהודים יחד שורה עליהם השכינה, וגם בענין זה קיים ההבדל הדק שבין חמץ למצה, ויש לבדוק ולדקדק היטב, וכך יש להשגיח בכל הענינים, ההבדל בין חמץ למצה קטן מאוד, ואדם צריך **לבדוק את עצמו לדעת מה כוונתו האמיתית ומה רצונותיו**, אם מסטרא דקדושה או להיפך.

יום גדול היום, **יומא דהילולא של החידושי הרי"מ זי"ע**, אבי חסידות גור [אמנם ההתחלה היתה בפרשיסחא וקאצק, אך בין כה וכה אצלנו העיקר הוא השם החינוכי ולא התוכן הפנימי, חושבים כי די בלבוש ובניגונים בכדי להיות חסיד גור, ואכן מבחינת השם גור החידושי הוא הראשון]. ודאי שגם לשם יש חשיבות, אך כל מטרת החיצוניות היא להגיע לפנימיות, **כל הסימנים החיצוניים נועדו לסייע לאדם במלחמה הפנימית**, ובלאו הכי הרי זה דומה לבנין שייפו אותו מבחוץ אך אין בו כל תוכן, הוא ריק ולא משתמשים בו. החיצוניות באה בכדי להשפיע על הפנימיות, לא להשאיר בחיצוניות גרידא, וזכותו תגן עלינו שנזכה להביט פנימה, לנקות את החמץ, ולמלא רצון הקב"ה כדבעי.

(רבינו שליט"א כ"ג אדר תשס"ג בישיבת שפת אמת לחיים אחרי שחרית)

בביאור דברי השפת אמת מי גדול השומר או הנשמר

השפת אמת בפר' כי תשא תרל"ו ד"ה אך, כתב בתוה"ד: 'כי איך שייך שבני ישראל ישמרו השבת, הלא גדלה מעלת השבת קודש ממעלת בני ישראל, ומי גדול השומר או הנשמר, עכ"ל. ולכאורה כוונתו שאיך יכול להיות שמי שקטן במעלה שומר דבר שיותר במעלה ממנו, ואם כן איך בני" שומרים את השבת הגדול במעלה מהם. אך צ"ב שהרי אי' במדרש (ב"ר ע"א, ע"ה), שהנשמר גדול מן השומר. ואם כן שפיר בני" יכולים לשמור את השבת הגדול במעלה עליהם, ואדרבה הא גופא שבני" שומרים את השבת, זה ראייה שגדלה מעלת השבת ממעלת בני ישראל.

וכתב רבינו שליט"א:

הנה נשאלה נא בביאור המדרש, האם שייך **שאדם ישמור את המלאך** [או ישאנו על כפיו פן תגוף באבן רגל המלאך]. פשוט שלא, וכן גם במלך בוי"ד, שאמרו בע"ז דף יא. שלמעלתו של מלך עבדיו משמרין אותו, פשוט שיש להם כוח גופני או כלי זיין או שהם רבים או נעורים, מה שאין המלך יכול **לשומר בכוחו**, ויסוד שאלת השפ"א (כמ"ש בתחלת תרל"ב ובסוף תרל"ג) על המעלה מצד **הכוח והיכולת** לשמור, דהשמירה [הרוחנית] אין בכוח בוי"ד לשמור השבת, רק להיפך השבת מרוממותו למלעלה רוחנית - [ולא הקשה על שאר לשונות שמירה בחוקים ומשפטים שבתורה, צ"ל דלענין זה שבת שאין], ואף שהשתמש בלשון המדרש לכוונה אחרת, מצינו כן בגמ' וראשונים בכמה מקומות, ומשתנה לפי הנידון אם מדבר מחשיבות הנשמר או מיכולתו לשמור, וכמדומה שברור למעיין כן.

(מתוך מכתב כ"ו טבת תשע"ג)

מכתבים למערכת

הלל שאמרו מרדכי ואסתר

בס"ד

שלום וברכה

בקושי הפני מנחם וצ"ל מפסחים קי"ז שנס פורים הוא נס שבחון לארץ ואין אומרים הלל על זה לא זכיתי להבין את הקושיא - כי בגמ' שם מבואר ש"לא לנו" היתה התפילה - ואין מדובר כלל על הליל אלא על בקשה להינצל מן הגזירה. ועי' מהרש"א שם. רק בסוף הברייתא שם מובא וחכמים אומרים שיש תקנה לומר הלל על ניסים - ושם לא נזכר מעשה פורים, ומצוה ליישב דבריהם של גדולי ישראל.

שתזכו להמשיך להשפיע את הרועים בנאות הדשא - עם תוכן עצום הן בעמקות בנגלה והן בחסידות. בתקווה שיכנסו הדיבורים לתוך לבבות הלומדים - ובתוכם הכו"ח.

יודא צבי רייצר - לונדון

פחתו ההלל

בס"ד, לכבוד מערכת בנאות דשא.

ראשית ברצוני להודות מעומק הלב על העלון המשובח מכל הבחינות. אתם משלבים בו חדות ועדינות, חריפות נוקבת, עשירות שפה ורוחב הדעת ועל הכל מרחפת דמות אצילית של תלמיד חכם עצום שיש בו למדנות בריסקאית עם חסידות קוצקאית - גוראית, ומעליהם חופפת השראה עליונה של תורה וחסידות. בבחינת 'שתה מים מביןך ונזנזים מתוךך בך' [תזקנה ידיכם]. רציתי להוסיף על דבריו הנלהבים של הגרש"א שליט"א בשבוע שעבר על החיסרון של אי אמירת הלל בפורים שזהו מה שפחתו הנביאים. ומיישב בזה הערת השפ"א בהלשון שהנביאים 'לא פחתו ולא הותירו' ע"מ שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה.

ואוסיף, שהרי בגמ' פסחים קי"ז ע"א מובא כמה מ"ד מי תיקן הלל, ר"ה הגלילי אומר מרדכי ואסתר אמרו בשעה שעמד עליהם המן הרשע, "א"כ ברור שהיינו אמורים להגיד הלל בפורים לולא תקנתם של קריאת המגילה וקריאת זו הלילה. ונמצא נפלא ביותר הלשון "פחתו והותירו".

אשר שמואל כ"ץ - לעיקוואד

קבלה קטנה שיכול לקיימו

בס"ד

ראשית דבר, הנני להודות מקרב הלב על הגליון העשירי ביותר שהנכם מזכים בו את כללי, ואני הקטן בתוכם, ד"ת ודברי חזיון כמים קרים על נפש עיפה.

וכעת אעיר על מה שנכתב בגליון האחרון (תצוה - טז אדר) עמ' ז' בשם ה"פני מנחם זי"ע ובשם רה"י שליט"א בדבר חשיבות "קיום" הקבלה, שלכאורה צ"ת האם הדברים עולים יפה עם הנאמר בשפ"א פר' מסעי (תרל"ג ד"ה אא"י מו"ר), שם כתב בשם החי' הרי"ם: "אף שידוע האדם כי איננו במדרגה זו, מ"מ הקבלה והרצון צריך להיות עצמאי", וזה מועיל שיוכל לעשות דבר מה עכ"פ" ובהמשך כתב השפ"א: "כי הי' גלוי וידוע להשי"ת שישאירו מכעננים, ואעפ"כ הי' רצונו ית' שיקבלו עליהם" וכו'. ומכל זה משמע לכאורה שיש חשיבות לקבלה אף שלא יתבצע בסוף בשלמות.

תינח דברי הפני מנחם זי"ע היה אפשר ליישב כי הוא קא אלאחר הקבלה, שלא יזנח הקבלה בקלות אלא יתגבר על המניעים, אך דברי רה"י שזו עצת היצר לקבל קבלות שלא יבוצעו, צ"ת לכאורה.

בברכה והוקרה, משה פריד, ב"ב

בגדי כהונה מכפרים

בס"ד

לכבוד יומא דהילולא של רבינו הפני מנחם וצוק"ל, אמרתי לנסות ליישב את תמיהתו שהבאתם בקטע האחרון של גליון מ"ו:

הפ"מ תמה ע"ד רש"י שכתב: אלמלא בגדי כהונה - שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל עכ"ל. מדברי הגמ' שדרשה; למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות? לומר לך: מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין וכו', י'משמע לכאורה שעצם בגדי כהונה לבד מכפרין, ולמה נדחק לפרש כאן דקאי על הקרבנות וצ"ע"י עד כאן לשון הקושי' שציטטתם.

ולענ"ד נראה בפשטות, שרש"י ודאי מסכים עם משמעות הגמ' שעצם בגדי כהונה מכפרין, אלא שרש"י מסביר מדוע אכן בגדי כהונה מכפרין, מהיכן כוחן לכפר? ועל זה מבאר רש"י שכל כוחן לכפר נובע ממה 'שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל' ולפיכך גם הם מקבלים כח לכפר.

כלומר שאין זה כוחן האישי כקרבן בהמה, שהתורה פירטה איזה קרבן יביאו על כל סוג חטא שיחטאו. ורק היות והבגדי כהונה שימשו והיו חלק מדבר שמביא כפרה לישראל [שהמקריב קרבנות חייב להיות מלושב בבגדי כהונה בשעת הקרבה], לכך גם בהם נדבק מעין כח זה שיוכלו אף הם לכפר על חטאים מסוימים בדרגות מסוימות.

ולפי זה מסתבר שרק בגדי כהונה שכבר שימשו בהן לכפר על ישראל, יועילו לכפר על ישראל, מה שאין כן בגדים שעדיין לא שימשו בהן להקריב עמהן קרבנות לכפרת ישראל, לא יהיה בהן כח כפרה זו.

ובאמת לא מצאנו שכל מי שחטא בשפיכות דמים, יאמרו לו בזמן הזה, לעסוק בתורת כתנת, כדי שיועיל לו לכפרת חטא זה, כבזמן הבית, שהגמ' אומרת ש'כתנות מכפרת על שפיכות דמים, דכתיב: ויטבלו את הכתנת בדם'. וכן מכנסים מכפרים על גילוי עריות, וכו', ולהנ"ל אכן יתכן שמשום כך כיום שאין משמשים הבגדי כהונה לכפר על ישראל, אין אין הם מועילים לכפר על עונות המפורטים שם בחז"ל, ולכן לא יועיל על חטאים אלו מה שיעסוק בתורת בגדי כהונה, כי רק על הקרבנות עצמן שהם עצמם הכפרה כתוב בחז"ל שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב וכו', משא"כ לגבי בגדי כהונה.

ומה שבידקו כאן רש"י כותב עניין זה, יש לברר שביאור זה הוא חלק מדברי רבי חמא בביאור הפסוק, שהנה לשון הגמ' ביומא; ואמר רבי חמא בר חנינא: מאי דכתיב את בגדי השרד **לשרת בקדש**, אלמלא בגדי כהונה לא נשתתף משונאיהן של ישראל שרד ופליט עכ"ל הגמ'. ויש לפרש דרשתו; ש'שרד' ענינו לשון **שריד** ופליט, והיינו ש'בגדי כהונה עושים שיהא שרד ופליט לישראל. [ואולי 'בגדי כהונה' כולל גם עניין של בגידה (על דרך דרשת חז"ל; יורח את ריח בגדי ריח בגדי כהונה כגון יוסף משיתא ויקום איש צדירות וכו'), והיינו שהבגדים מועילים לכוונתם בתורה]. וכוחן הוא מ'לשרת בקדש', כלומר ממה שהם משרתים בקדש בהקרבנות, שזה כוחן לנכתב ברישא דקרא 'בגדי שרד'.

אחד מתלמידי ראש הישיבה שליט"א

תמיהות מרבותינו

איך נגועו ברגליהם והא צריך נטילה

ורחצו ידיהם ורגליהם (ל, כא), ואיתא בגמרא (זבחים יט): כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ומקדש. אע"ג דבעלמא הנוגע בבשרו [ובפרט ברגליו] צריך לנטול ידיו [כדאי באו"ח סי' ו', ובדאי אין סברא לומר דאחר הקידוש נטל ידיו. רק נראה, כיון דדרך הכהנים לילך תמיד יחיפי רגל, הוי כנוגע בבשר ידו ופניו המגולה תמיד, דאינו צריך נטילה. ועי' ברע"ב במשניות דכ' דמשפשו ברגליו, ואיני יודע מנ"ל הא, גם הרמב"ם בה' ביא"מ לא הביא זה.

(שפת אמת זבחים שם)

הכרעות בין קפריסין

כתב **השפת אמת** (כריתות ו). בגמ' בורית כרשינה תשעה קבין יין קפריסין סאין תלתא וקבין תלתא. **דדק בני אברהם מרדכי שי'** [האמרי אמת זי"ע] למה מעיקרא אמר ט' קבין, לימא נמי סאה וג' קבין, או לימא הכא כ"א קבין. ואפשר דצריך לשקול בפ"ע ג' סאין וג' קבין, להיות הכרעות אלו במשקל.

וכתב רבינו שליט"א: ועי' **מנחת חינוך** (מצוה ז אות ג) דילפינן סממני קטורת משמן המשחה להכרעה, אך זה בסממנים הכתובים שהם חלק מקטורת, אבל כאן שבא רק לשרות שתהא עזה, א"כ אף דנמסר שיעור הצריך לה, אבל מה ענין יש לעשות בו הכרעה שהיא משוה דמשהו, ולא שייך בו מה שאמרו בקטורת הקב"ה יודע בהכרעות, וצ"ת.

(הערת רבינו שליט"א בראש סי' פרי שמחה עמ"ס כריתות)

צירוף אוכלי בשר

ואוכלי חלב לזימון

כתבו התוס' ערכין ד. ד"ה והך דאכילת קדשים: משום כפרה היא וכו' אימא לא תיבעי זימון כו'. מצטרפין אי אכלו חד כהן וחד לוי וחד ישראל, כהן בהדי ר' מצי אכיל מן החולין הלכך מצטרפין וכו'.

ובהגהות חק נתן: כתב בספר ברכת הזבח בשם הגהות מנהגים שמביא ראייה מכאן דג' שאכלו ביחד ב' מהם בשר ואחד מאכל חלב דנותנים לברך לאותו שאכל חלב דהוי לאיצטרופי בהדיהו למיכל בשר אחר חלב, ולא איפכא וכו'.

וקשה לי על זה טובא דכיון דנותנין לברך לזה שאכל חלב, הרי שאכל ג"כ פת, ואם כן באותה סעודה אפילו בשר אחר חלב אין לאכול כדאיתא ביו"ד הלכות בשר בחלב [עי' פמ"ג סי' פט שפתי דעת ס"ק ו], ואם כן מאי שנא אכל חלב ממי שאכל בשר, דזוהו וזהו אינו יכול לאכול [אפילו אחר ו' שעות] מאכל חלב לבשר או איפכא עד שיברך ברכת המזון, ואם לאכול הפת שרי אם כן גם לזה וגם לזה שרי, ואי שרה פתו בחלב או ברוטב משומן בבשר, גם לזה וגם לזה אסור. ודווקא קצת לומר דמריש שאכל חלב קודם שנטל ידיו, דאז מותר לו לאכול ממאכלי הבשר באותה סעודה [נהיינו דבכל שעת סעודתם הוא אכל חלב בלי פת והם אכלו בשר עם פת, ולבסוף נטל ידיו ואכל כית פת (והם פסקו אכילתם אז)]. ועי' בצאן קדשים כאן בעיקר הדין. ואכמ"ל [עי' מגן אברהם סי' קצ"ו ס"ק א' ומשנה ברורה שם ס"ק ט', ועי' שו"ת מלמד להועיל ח"ב סי' כ"ג].

(שו"ת הגליון פני מנחם ערכין שם)